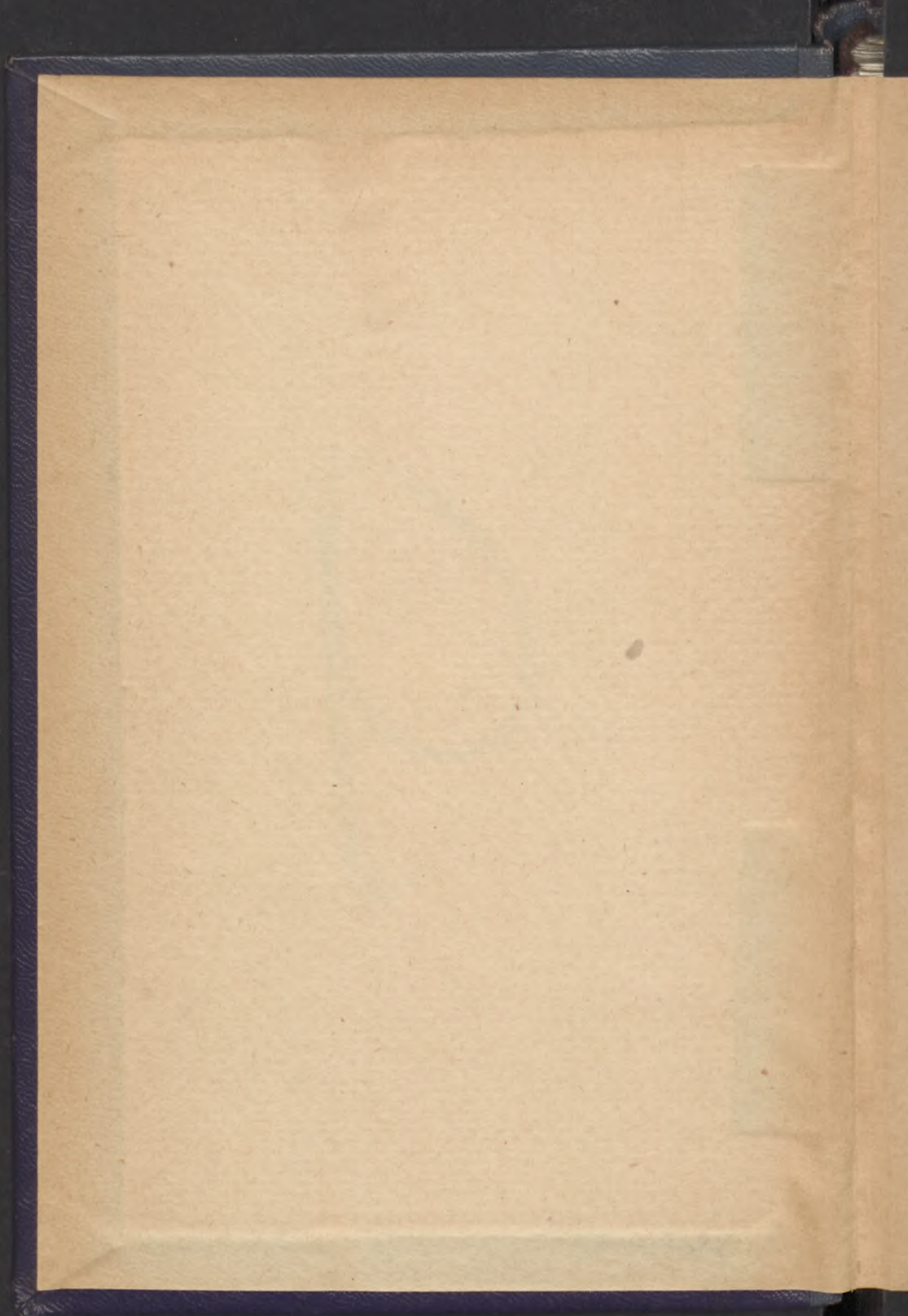
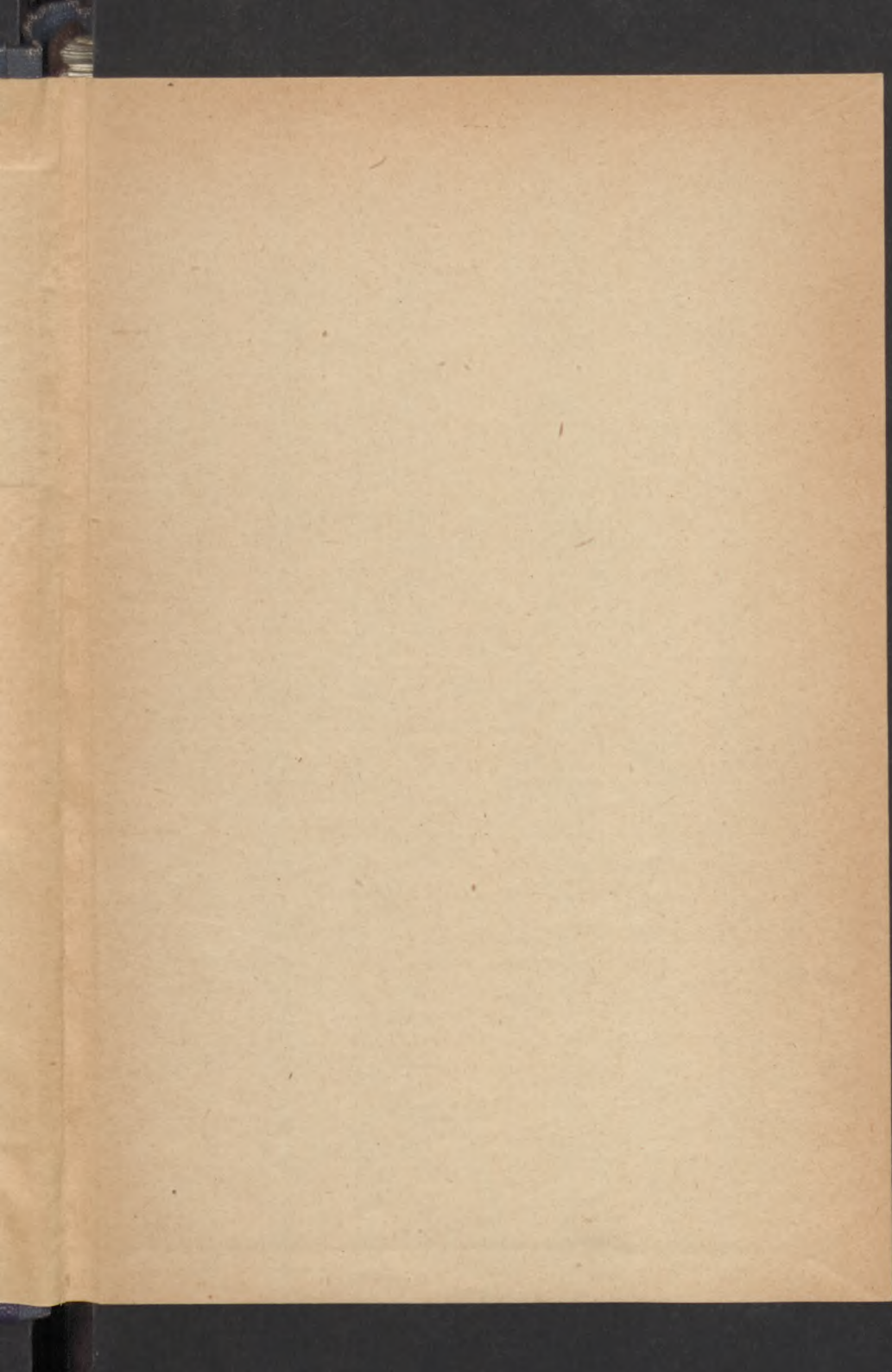
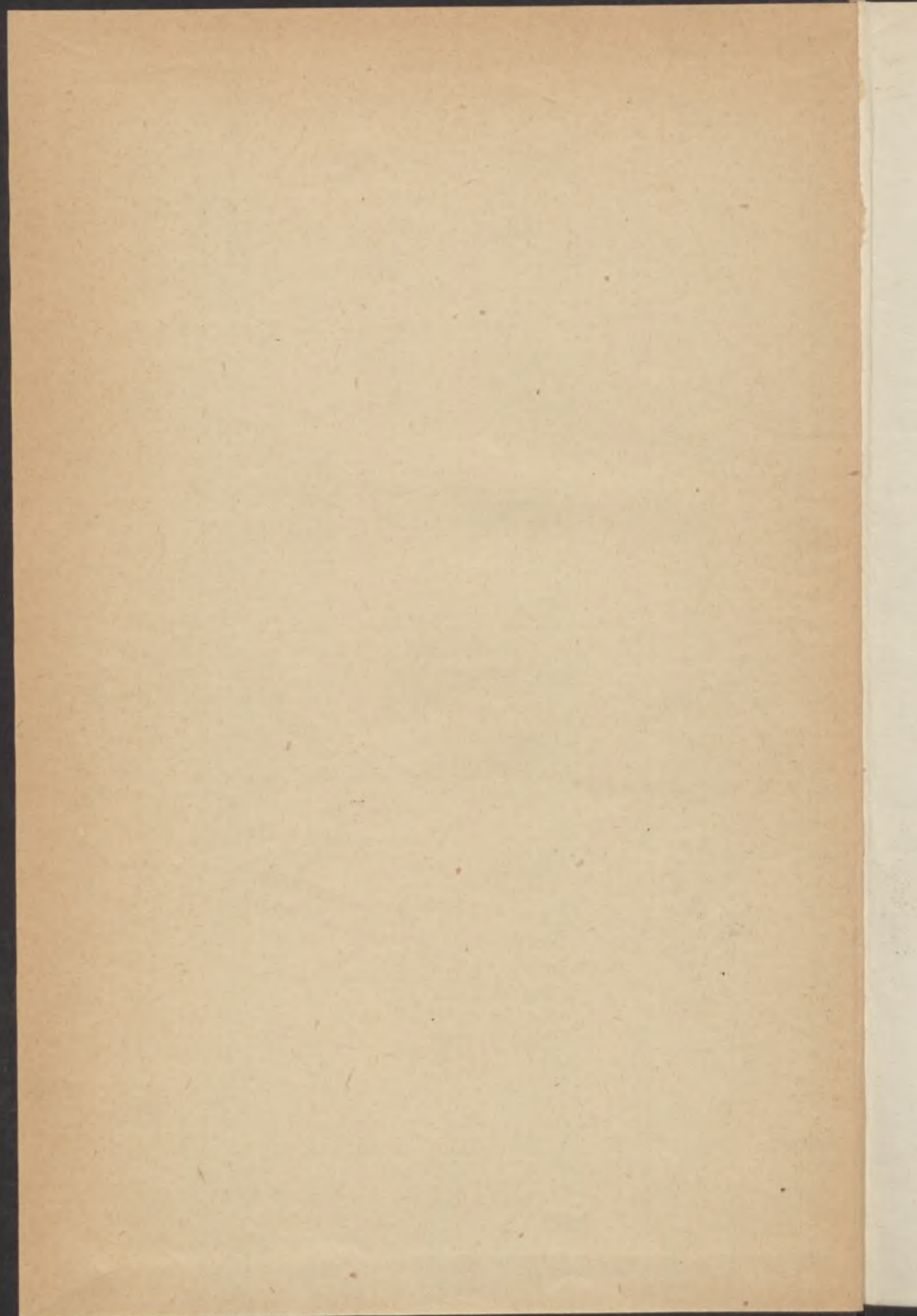

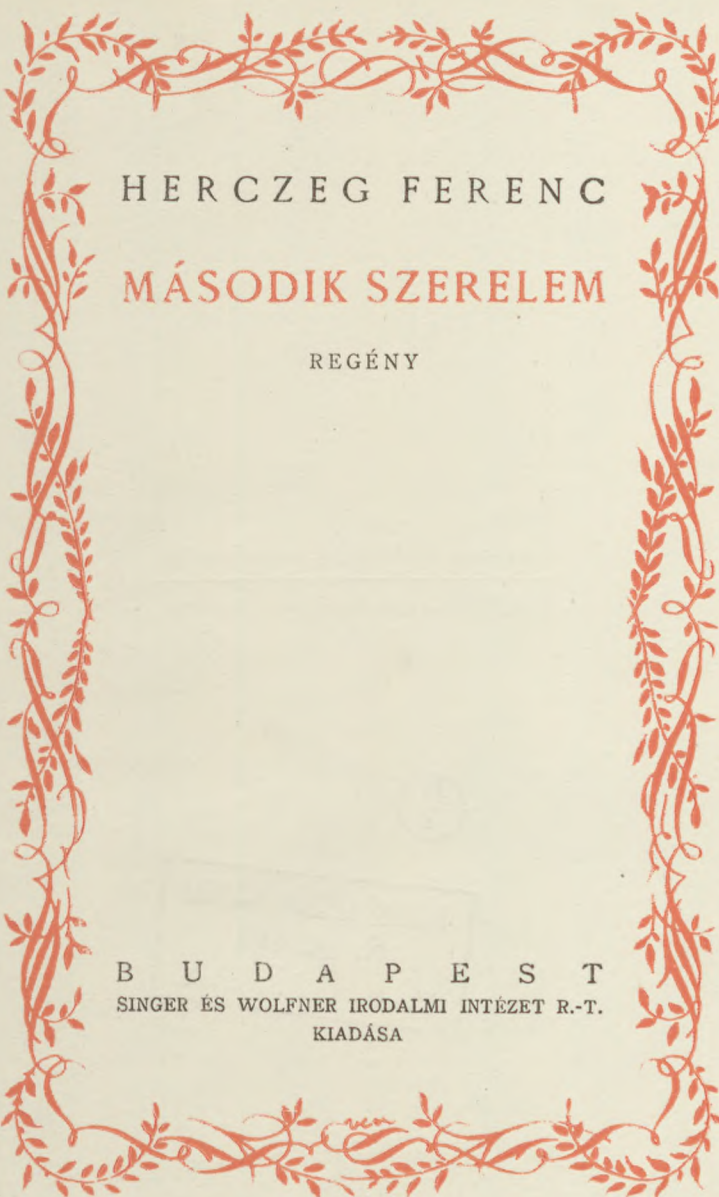
292833

HERCZEG FERENC

MÁSODIK SZERELEM

REGÉNY

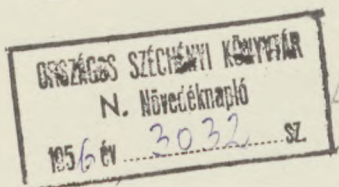
B U D A P E S T

SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T.

KIADÁSA

Fenntartunk minden jogot, a fordítását is.

Copyright by Singer & Wolfner, Budapest.

I.

Szitakötő Gedeon úr, ha valaki csak annyit kérdezett is tőle, hány óra van, előbb mindig egy kérdő pillantást vetett feleségére s csak azután válaszolt :

— Dél elmúlt két perccel.

— Dél lesz két perc múlva — mondta Gedeonné, született Enyedi báróné, egy éles, korholó pillantást vetve urára . . . Mély, kissé rezes althangja volt, melyet némi rosszakarattal basszus hangnak is mondhatnék.

Gedeon úr ekkor nyájas mosollyal kivette megint zsebéből az óráját és visszaigazította a mutatóját négy perccel.

— Az óráim rosszul jár . . . A toronyóra is rosszul jár . . .

A toronyóra tévedhetett, maga a nap is, — de Gedeonné soha !

Erről a Szitakötőről, akinek nemcsak a zsebóráját, hanem minden gondolatát és cselekedetét a felesége akarata igazgatta, azt beszélték, hogy a szabadságharcnak egyik legvitézebb katonája volt. Ő volt az a Szitakötő hadnagy, akihez ódákat írtak a forradalom poétái, mikor ezer veszedelemmel dacolva, Olaszország-

ból hazaszöktette a huszárait. És ő volt az, aki később a megvívhatatlanoknak mondott szentjánosi sáncokra feltűzte a magyar zászlót és akinek kegyetlen vitézségéről véres legendákat beszéltek gyermekeiknek az oláh anyák. Akkoriban már Párducz kapitány neve alatt harcolt, mert ő maga is, honvéd bajtársai is úgy vélekedtek, hogy a Szitakötő név nem alkalmas arra, hogy Klio márványba vesse.

Egy regényes és megindító epizódot tudok Párducz-Szitakötő életéből. A segesvári csata után irgalmas parasztok vérébe fagyva találták a fiatal hőst és egy vidéki földbirtokosnak, a hazafias Enyedi bárónak házába vitték. Ott rejtegette üldözői elől, ott ápolta-gyógyította a sebesültet a ház csodaszép leánya, Etelka bárónő.

Olvasóink természetesnek fogják találni, hogy a fiatal bárónő, a lelke telve lévén az akkori honleányok minden forró rajongásával, beleszeretett a hősbe, akinek hazafias bánata nagyobb szenvedést okozott a sebeinél. És természetesnek fogják találni azt is, hogy a beteg katona is beleszeretett a szép hölgybe, aki a remény csillagaként mosolygott szenvedéseinek sötét éjszakájában. A sors aztán még kemény próbára tette a hűségüket. Párducz kapitánynak szöknie kellett és külföldre bujdosnia, hű szerelmesével pedig csak nagy későn kelhetett egybe, a hatvanas évek elején, mikor kegyelmet kapott. Ezzel egy nagyon szép regény ért véget, amelynek részletei, midőn annakidején nyilvánosságra jutottak, nem egy honleányt indítottak könnyekre.

Hogy mi történt azután? Annak az elmondása

már nem tartozik a regény keretébe, mely véget ért a nászinduló diadalmas akkordjai mellett...

Új idők, új emberek. Való, hogy a mai Szitakötőné, született Enyedi bárónő személyében, akivel olvasóimat meg kell ösmertetnem, senkisémet sejtene a sebesülteket ápoló szende honleányt. Egy csöppet sem szép már. A kövérsége nem barátságos és jóízű, hanem formátlan és kemény, mint egy női ruhába öltöztetett gvardiáné. Hangja mély és recsegő, felső ajkán kis bajusz pelyhedzik. És ami a bárónőt — így szólíttatja magát legszívesebben — elsősorban jellemzi, az féktelen uralomvágygal párosuló szívós, kíméletlen erélyessége, mely legázol minden ellenállást és kibőjtöl minden passzív ellenzékét.

Alapjában véve igen okos és derék asszonyság volt, különb családja és rokonsága bármely tagjánál. Olyannyira hitt azonban a maga okosságában és csálhatatlan voltában, hogy önhittsége türelmetlenné és korlátolttá tette. Mindent maga akart tenni, mindenről maga akart gondoskodni és mindenkinek ő akart parancsolni. Annyi csökönyösség és önérzet, amennyivel házában a papucs-kormányt fenntartotta, elég lett volna a minden oroszok cárijának is. Ilyen körülmények között mondanom sem kell, hogy Szitakötő Gedeonné sem közelebbi, sem távolabbi ismerősei sorában nem dicsekedhetett valami nagy népszerűséggel.

Gedeon úr, a hajdani Párducz-kapitány is jókora változáson ment át. Az elegáns, rokonszenves arcú öregúr, aki oly keveset beszélt és csak ritkán mosolygott, a világ leggyávább opportunistája volt. Birtokával — ámbár vagyona az ősi Szitakötő-vagyon volt,

Enyediék nem hagytak a leányukra semmit — nem törődött, de más egyebekkel sem igen törődött. A gazdaság az asszony dolga volt, minden egyéb is az asszony kompetenciájába tartozott. Ha most hírt hozták volna neki, hogy Paskievics újból átlépte a Kárpátokat, talán akkor is azt mondta volna: majd a feleségem! Neki csak egy szenvedélye volt, mely nem nyomorodott el az asszonyi uralom vasigája alatt: nagyon szerette a csínt és a rendet. Naponként több időt töltött fürdőszobájában és öltözőjében, mint sok divathölgy és ha kissé elavult divat szerint öltözködött is, megjelenése mindig választékos volt. Egyéb szenvedélye már nem igen volt. A dohányzásról is letett már, a borivásról is. Nem érdeklődött paripák és agarak iránt és vendéget se hítt már a házába. Mindent feláldozott a házi békéjének, amelynek kedvéért — ha a szükség éppen megkívánta — egy-egy diákos füllentéstől sem riadt vissza.

El kell itt mondanom, — talán előbb is szóba kellett volna hoznom — hogy Szitakötőéknek gyermekük is volt. Egy leányuk, akit Annának kereszteltek és Ninának neveztek. Mint koro-sabb szülőknek későn született gyermekét, természetesen módfolótt kényeztették. Kisleány korában édesapja képviselte vele szemben a szülei gyengédséget, édesanyja pedig a nevelő szigort; de édesanyja is gyöngébb volt vele szemben, mint bárki mással.

Nina, mikor betöltötte tizenhetedik évét, — testileg korán érett, szép gyermek volt — igen kellemetlen meglepetést szerzett édesanyjának. Ennek a kellemetlen meglepetésnek messzibbre kiható következmé-

neyi is lettek és ezért bővebben kell róla megemlékeznem.

— Nina, — mondta egy nyári délután a mama — Nina, hol jártál megint ?

A leány éppen akkor lépett a szobába, frissen tépett virágokkal megrakodva.

— Künn voltam, mama . . .

— A kertben ?

Nina a fejével bólintott. Azzal letelepedett az ablakba, hogy virágait bokrétába kösse.

— Kivel beszélgettél a kerítés mellett ?

— Hartay Jánossal — mondta Nina közönyös hangon.

— Jól van ! Jegyezd meg magadnak, ma beszél-tél utoljára azzal az emberrel . . . Ha még egyszer látogatást akar nálunk tenni : nem fogadjuk. Ha megszólít a kertben vagy az utcán : nem válaszolsz neki. Megértettél ?

— Megértettem. De mire való ez ?

— Az a kamasz úgy viselkedik, mintha udvarolni akarna neked. Azt nem tűrhetem, először is gyermek vagy még, másodszor pedig Hartay nem az az ember, akinek az én leányomra szabad gondolnia.

Gedeon úr, aki szintén jelen volt a szobában, a kalapja után nyult és nesz nélkül távozni készült. Ezt megtette mindig, valahányszor a felesége emeltebb hangon kezdett beszélni. A báróné azonban nem eresztette ezúttal.

— Maradj, Gedeon, téged is érdekelhet ez a dolog . . .

Gedeon úr és hitestársa nagy meglepetésére, a

kisleány e pillanatban a következő kérdést intézte édesanyjához ?

— Tulajdonképpen mi kifogása Hartay ellen ?

— Hogy mi kifogásom ? Száz kifogásom van ellene és egész pereputtya ellen... Nem rendes emberek, nem is komoly emberek — semmi emberek... Az édesanyjáról nem beszélek, de az apja ! Kétezer holdja van s mégis örökké adóssággal küszködik, lóra, vendégségre és még sokkal haszontalanabb dolgokra költi a pénzét... A fia pedig mihaszna naplopó... Az egyetemről kizárták, mert nem tanult, hanem festett, nótákat csinált, politizált és beverte valamelyik konzulátus ablakait... Amióta megint hazavetődött, kerüli a tisztességes társaságot és hóbortosságból összeadta magát a sátoros cigányokkal... Azt mondják, künn éjjelezik velük a pusztán és minden cigányleánynak ő a násznagyja, a rajkójuknak pedig ő a keresztapjuk... Izgága természetű, iszákos, kártyás ember... Az ilyet zseniálisnak mondják, bohémnek. Annyi azonban bizonyos, hogy nem jónevelésű leánynak való társaság...

Gedeonné elhallgatott egy pillanatra, Gedeon úr pedig újra a kalapja után nyúlt. Ezúttal a leánya marasztalta.

— Maradjon, édesapám, magát is érdekli ez a dolog...

Letette kezéből a kész bokrétát, végigsimított a homlokán, aztán meglepő nyugalommal mondta :

— Édesanyám, én feleségül fogok menni Hartay Jánoshoz.

— Mit fogsz ? — kérdezte Gedeonné, a balfüléhez kapva.

— Felesége leszek Jancsinak. Máskor és más formában akartam ezt elmondani, de így is jó lesz ! Három esztendő óta vagyok a jegyese és ideje, hogy maguk is megtudják...

A báróné ekkor keresztet vetett magára és rémülten suttogetta :

— Jézus Mária ! Én örültem meg vagy ez a leány ?

Szokása ellenére Gedeon úr is megszólalt.

— Három év óta vagy a jegyese ? Hány esztendő vagy most ?

— Tizenhét... Mikor eljegyeztem magamat neki, még tizennégy éves se voltam... De már egypár évvel előbb is szerettem.

— Talán pólyásbaba korodban ?

— Nem emlékszem, hogy mikor szerettem meg, — válaszolt Nina — amennyire csak vissza tudok emlékezni, mindig szerettem Jancsit. Három évvel ezelőtt, mikor elment az egyetemre, eljegyzett magának. Megcsókolt a kertben...

A méltósága egy hirtelen mozdulatot tett, mint-ha föl akarna szökni a helyéről, de azután megint erőtlenül visszarogyott a kerevetre. Nina pedig szende arccal és szilárd hangon folytatta :

— Megcsókolt a kertben és az ujjamra húzta ezt a gyűrűt, amelyet azóta mindig viselek és amelyről azt füllentettem édesanyámnak, hogy a Balázs Tinktől kaptam... Azóta rendszeren leveleztünk, vagy kétszáz levelet váltottunk egymással... Balázs Tinka közvetítette a leveleinket is. Nem szívesen titkolóz-

tam édesanyám előtt, de be kellett látnom, hogy a legjobb akarat mellett sem lehet mindent elmondani a szülőknek... Két hónappal ezelőtt megegyeztünk Jancsival, hogy most már nem halasztjuk tovább esküvőnket. Hogy szerivel szabadulhasson az egyetemről, kicsapatta magát s most itt van. Most már mindent tud, édesanyám!

— De Nina! Hiszen te nem tudod, hogy mit beszélsz! — fakadt ki Szitakötőné.

— Nagyon jól tudom, hogy mit beszélek! Szerettem Jancsit, mindenkinél jobban szeretem és a felesége akarok lenni. Mindig vele akarok lenni, mellette, halálomig az ő nevét akarom viselni, senki másét. Eleget vártam már!

— És azt hiszed, bele fogok egyezni ilyen örültségbe?

— Azt hiszem, igen. Ha most nem is, majd később. És ha nem egyezik bele édesanyám...

— Akkor kolostorba mégy? Vagy megölsz magadat?

A kisleány a fejét rázta.

— Ha nem egyezik bele: akkor is hozzámegyek!

Szembenézett az édesanyjával, fölemelt fővel, mosolyogva. Márványfehér, domború homlokán a hajthatatlan makacsság kifejezése ült. Szitakötő Ninácska egészen az anyja leánya volt.

Ha más emberfia, példának okáért Gedeon úr, a hajdani Párducz-kapitány, ilyen renitens hangon merészkedett volna beszélni a méltóságával, bizonyára

valami rettenetes házi katasztrófa következett volna be. Földindulással, vulkánok kitörésével, villámcsapással kombinált katasztrófa, olyan, hogy rágondolni sem jó. Ninácska azonban, miként tudjuk, kivételes pozíciót élvezett édesanyja szívében s azért a válasz, amellyel öméltósága véget vetett a kellemetlen párbeszédnek, meglehetősen mérsékelt volt.

— Te hitvány kis macska! Ha még egyszer ki mered ejteni annak a sihedernek a nevét: levágatom a hajadat bété módra, rövid ruhát adok rád és bekergetlek a gyerekszobába... Gondom lesz rá, hogy ne irkálj több levelet és ne settenkedjél a kertben.. Azt a kamaszt pedig, ha be meri tenni lábát a házamba, kipofozom... Megértettél?

Nina némán, száraz szemmel, de krétafehér arccal állott édesanyja előtt. Az asszony szeme aztán megakadt a leány kezén.

— Ide azzal a gyűrűvel!

Nina szó nélkül odanyujtotta a kezét. A gyűrűt nem lehetett levenni. Három esztendő óta mindig viselte, azóta az ujjacskája meggömbölyödött és az aranykarika mélyen benne fészkelte a rózsás húsban.

Gedeonnét ez nem hozta zavarba.

— Hamar! Valaki szaladjon az ötvösért! Ő le fogja reszelni! Te pedig, Nina, kotródj a szobádba, skálázni!

Félóra múlva valóban megjött az ötvös. Hívták Ninuskát, keresték — hol van? Az imént még ott skálázott a szobájában, most azonban se híre, se hamva a házban. Keresték az udvaron, a kertben — semmi! A szemben lakó boltostól megtudták a cselédek,

hogy a kisasszonyka félórával ezelőtt, kalappal a fején és kis kabátjával a karján, egyedül és gyors léptekkel a temető felé sietett. A boltos arra is emlékezett, hogy Ninánál valami kis csomag volt. És az öreg Hartay, akihez Gedeon úr átszaladt, elmondta, hogy Jancsi fia félórával ezelőtt elhajtattott a négyesén, nem tudni hova. Puskát is vitt magával...

Világos volt: Ninácska megszöktettette magát Hartay Jancsival.

Gedeon úr igen nyugodtan fogadta a hírt: talán úgy vélekedett, ez is az asszony dolga. A báróné azonban rettenetes felindulásban volt. Az ő leányával esik meg ilyesmi! Az ő leányával! Hát minden nevelés, minden szülői szigorúság hiábavaló?

Egész éjjel talpon voltak Szitakötőék. Ahány kocsi volt a házban, annyi felé repültek a házbeliék. A szomszéd vasúti stációkra telegrafáltak, a csendőrséget értesítették. A bárónő talán maga is kocsira ült volna, a leányát keresni, ha nem lett volna olyan erős migrénje.

Reggelre végre hírt vettek a szökevények felől. Szitakötőékhez bekopogtatott Hartay őrnagy, Jancsi bácsija és legkedvesebbik cimborája, aki a szomszéd határban gazdálkodott, és röviden elmondta, hogy Ninácska náluk van, odakünn a pusztán. Este jött ki a Jancsi kocsiján és miután jóétvággyal megvacsoráztott, ott aludt az őrnagyné szobájában. (Jancsit a tisztesség kedvéért az intézőnél szállásolták el, két kilométernyire Ninácskától.)

Az őrnagy komoly arccal és a helyzethez illő

megindulással beszélt, ami tetemes erőlködésébe került, mivel léha fráter volt és titokban el volt ragadtatva a fiatalok csinyje által. Lovagias szavakkal följánlotta Szitakötőnének baráti szolgálatait, miközben nem titkolhatta el azt az igénytelen meggyőződését, hogy most már nincs egyéb hátra, mint a fiatalokat minél előbb összeesketni.

A báróné röviden és nem éppen barátságos hangon vágott az őrnagy szavába.

— Minek mondja el nekem mindezeket? Engem nem érdekel!

— Bocsánat, azt hittem, mivel kedves leányáról van szó...

Szitakötőné hidegen mérte végig Hartayt.

— A leányomról? Nekem nincs leányom!

Nincs leánya — ehhez az ötletéhez aztán mereven ragaszkodott. Hiába kérlelték, hiába kapacitáltak, mindig csak azzal felelt: nekem nincs leányom. Mit beszélnek neki? Nem érdekli az a haszontalan perszóna, aki megszökött az édesanyja mellől és a házon kívül töltötte az éjszakát... Semmi köze hozzá! Nem bánja, megesküszik-e vagy sem, — nem az ő leánya.

Azt azonban hallgatagon tűrte, hogy Gedeon úr megtegye a szükséges előkészületeket a fiatalok esküvőjéhez. Akkor is szemet hunyt, amikor Ninácska kis szobájában pakolni és hurcolkodni kezdtek. Nina ugyanis, mikor belátta, hogy le kell mondania szülei áldásáról, szerencsét próbált, hogy legalább biztosítsa magának a leánykori kelengyét. Hartay bácsit egy terjedelmes leltár kíséretében elküldte édesapjához; a leltárban gondosan föl voltak

jegyezve Nina ruhái, fehérneműje, könyvei és egyéb holmija.

Egy nap azután Gedeon úr megnézte az óráját és így szólt a hitestársához.

— Ebben a percben esküszik Nina!

— Ki kérdezte? — szólt éles hangon az asszony.

Gedeon úr meghökkent és elhallgatott. Igaza van, — mondta magában — ő csakugyan nem kérdezte...

A fiatal pár már akkor elfoglalta lakását a fővárosban, ahová olvasóimat, ha még nem únták meg a dolgot, a következő fejezetben fogom vezetni.

II.

A közhit azt tartja, egy ember sem veszi feleségül első szerelmét. Ezúttal azonban megtörtént a csuda. Mit mondjak a boldogságukról? Az is csuda volt. Egy színtelen vízcseppet se tudnék leírni szemléltető módon; hogyan mernék hát arra vállalkozni, hogy leírjam a szerelmes boldogságnak azt a mérhetetlen oceánját, mely két — együttvéve alig negyven esztendő — embernek a szívébe fér? Meglehet, hogy ez az igazi boldogság: a fiatal álmoknak gyors és küzdelem nélkül való teljesülése.

Eleinte alig tudták megszokni a mennyországot, melybe oly hirtelen csöppentek. Szerelmesen egymásra mosolyogtak, aztán megszeppenve körülnéztek. Nincs-e a közelben Ninácska mamája? Az asszonyka néha fölriadt éjjeli álmából és töprengve bámult a sötétségbe...

— Hol vagyok most? Ki vagyok? Hartay Jánosné? Jézus Mária! Hátha csak bolond álom

az egész, amit magányos leányszobámban végig-álmodtam!

Amint egybekeltek, Budapestre mentek lakni. Jó messzire az öregektől. Megjegyzendő, hogy Hartay bácsi, Jancsi édesapja ugyancsak nem volt elragadtatva a fia elhatározása által. Nem haragudott ugyan, de egyáltalán nem szándékozott komolyan venni ezt a gyerek-házasságot. (Ő különben soha életében nem haragudott semmiért, de nem is igen vett komolyan semmit.)

— A becsületem megköveteli, hogy feleségül vegyem — mondta annakidején Jancsi.

— Az meg lehet, — válaszolt az öregúr — de az én becsületem nem követeli meg, hogy eltartsalak benneteket...

A fiatalember sötét arccal nézett nemzőjére.

— De a havi pénzemet csak megadja, édesapám?

— A kétszázötven forintot? Meg!

— Hogyan élünk meg ennyiből? Legénykoromban is kevés volt...

— Már az a te bajod, fiam. Adok egy jó tanácsot: fordulj Szitakötőékhez...

— Nem tehetem. A báróné haragszik reám és büszkeségem tiltja, hogy pénzt fogadjak el tőle...

— Akkor vedd úgy, hogy magam is haragszom rád.

Nem lehetett beszélni az öreggel. Inkább gavallér volt ugyan, mint jó gazda, sőt prédának is lehetett nevezni, de miként az ilyenfajta gavallér emberek nagy többsége, ő is igen takarékos volt a családjával szemben. Csak a családjával szemben, más senkinek sem lehetett panasza ellene.

Jancsit nagyon elkeserítette édesapja szűkkeblősége, de azért nem jött zavarba.

— Valahogyan csak megleszünk azért Nincska !

— Majd takarékosak leszünk . . .

— Ha megszorulunk, majd a barátaimhoz fordulok . . . Az ő szolgálatkészségük hitelt nyit nekünk . . . Egy-két esztendeig csak el leszünk valahogyan, aztán különben is megváltozik minden . . . A mostani állapot csak ideiglenes . . .

Nem mondta ugyan, de titokban meg volt róla győződve, hogy miként a tengeren ülő köd eloszlik a fölkelő nap elől, úgy finansziális gondjainak sötét árnyai is el fognak párologni első fiának születésekor. A regényekben is úgy van és az életben is úgy szokott történni, hogy a duzzogó öregek, mikor a karjukban tartják első unokájukat, elérzékenyülnek. A szülők elérzékenyülésének pedig az a logikus következménye, hogy kiveszik zsebükből a nagy bugyellárist.

Azzal a tudattal rendezték be budapesti lakásukat, hogy csak ideiglenes tanyájuk lesz. Meg is látszott a lakáson épügy, mint egész háztartásukon az ideiglenesség bélyege — ha szabad magamat így kifejeznem. Három kis szobájuk volt a Belvárosban. Az első, a szalónjuk, nagyon csinos volt ; egy szőnyegkereskedő, aki Hartay Jánost még legénykorából ismerte, hitelbe berendezte nekik keleti szőnyegekkel. Sátraival, széles török kereveteivel és a falon díszlő fegyvercsoportokkal olyan volt, mint egy festő műterme. A másik két szoba — ahová idegen embert nem is eresztettek — meglehetősen sivár volt. Csak a legszükségesebb bútorokat szerezték be, mivel Jancsi-

nak, sajna, nem volt az említett szőnyegkereskedő példáján lelkesülő asztalos ösmerőse.

Attól kell ugyan tartanom, hogy ilyenféle aprólékosságok felsorolásával eltérek a tárgytól, de azért megjegyzem még azt az egyet, hogy Hartayék nem főzettek otthon. Ebédjüket — ideiglenesen ! — korcsmából hozatták ; esténként pedig elmentek hol egyik, hol másik vendéglőbe, ahol Hartay Jancsi még legénykora óta nagy népszerűségnek örvendett pincérek és cigányok körében. Azoknak a vendéglőknek állandó publikuma eleinte ugyancsak otrombán félreösmerte Ninácska társadalmi állását, úgy beszéltek róla az emberek, hogy az a szép leány, aki mostanában Hartayval szokott fiakkerezni. Egyszóval : Hartayék kissé diákos háztartást vittek, de azért nem cserélték volna el sorsukat azokéval, akik tizenkét szobát laknak az Andrássy-úton és francia szakáccsal főzetnek.

Tegyük fel, hogy két szerelmes ember mindennap száz csókot vált. Egy csókra — akármilyen hosszú — képzeljük is el — alig lehet egy egész percet számítani és így száz csókkal kényelmesen elkészül az ember másfél óra alatt. A napnak azonban tudvalevően huszonnégy órája van és így a legszerelmesebb embernek is marad huszonkét egész és egy fél órája, amikor nem csókolódzik. A fiatal házasulandók, ha megcsinálják jövő életüknek időbeosztását, gyakran csak azt a másfél órát tartják szem előtt, a többi huszonharmadfelet pedig nem veszik számításba. Az ilyen számítási hiba aztán megbosszulja magát.

Hartaynak nem volt semmi foglalkozása. Házassága első hetében ugyan még arról beszélt, hogy később

majd a jóakaróival kijárat magának valami hivatalt, elfelejtette azonban csakhamar ezt a tervét is, mivel be kellett látnia, hogy magasabb iskolai kvalifikáció hiányában alig számíthat a hivatalnoki pályán anyagi vagy erkölcsi sikerekre. Ilyen körülmények között nem lehet csudálni, hogy csakhamar derekasan elűnta magát. Társaságuk se igen volt. Látogatásokat sehol sem tettek és tekintettel lakásuk ideiglenes voltára, nem is fogadtak. Hartay régebben meg volt győződve arról, hogy mindenkit ösmer a fővárosban; most azonban, mikor gondolataiban szemlét tartott a hajdani jó cimborák légiója fölött, alig talált közöttük kettőt-hármat is, akit jó lelkiismerettel bemutatathatott volna a feleségének...

Gonosz álom volt, ami azután történt? Vagy a gonosz szellem zavarta meg őket, hogy ne ösmerjenek önmagukra és egymásra? Olyan hirtelen jött, minden bevezetés nélkül, olyan érthetetlen és kellemetlen volt, mint egy váratlan szélroham, mely verőfényes tavaszi reggel fekete felhőkbe temeti a ragyogó napot... A tapasztalt olvasó ezekután már sejti, hogy Hartayék összevesztek egymással és az olvasó nem is téved. Összevesztek. Min? miért? hogyan? Nem tudom. Ők sem tudták, bármennyit is gondolkoztak rajta utólag.

Fölháborítóan ostoba volt egész összeveszésük. Jancsi egész délután a török szoba kerevetén feküdt és azon gondolkozott, milyen jellemtelen férfiú a főntebb említett szőnyegkereskedője. Mikor váltókat iratott alá vele, a tartozása fejében, így szólt hozzá: «Ez csak formáság, nagyságos uram, ezeket a váltókat én csak tárcaváltóknak tekintem.» Most pedig ajánlott

levélben arról értesítette a nagyságos urat, hogy a váltókat — «tekintettel a pénzpiac szorult helyzetére» — kénytelen volt egyik banknál eszkomptáltatni és hogy jó lesz, ha a nagyságos úr idejekorán fedezet-ről gondoskodik, mivel a bankok váltók dolgában nem értik a tréfát... A váltó elfogadója gondolataiba merülve feküdt a váltók ellenértékét képviselő török diványon, hitestársa pedig az ablaknál állott és elgondolkozva nézett le a kihalt utcára. Jancsi később szintén az ablakhoz lépett, Nina pedig szó nélkül elfoglalta ura előbbi helyét a kereveten. Közbe valami halk, ásításszerű hangot hallatott az asszony.

— Menjünk valahová? — kérdezte Hartay.

— Nem bánom — válaszolt az asszony.

— A Svábhegyre?

— Nem bánom...

Mikor a Nemzeti Színház sarkára értek, Jancsi előadta útitervét.

— Fölkapaszkodunk a lóvasútra és elmegyünk a fogaskerekű vasútig...

Ninának azonban más terve volt.

— Gyalog lemegyünk az Eskü-térig, ott hajóra ülünk és kiszállunk a Császár-fürdőnél... Tíz percet nyerünk így...

— Ellenkezően, húsz percet veszítünk...

— Hogy mondatsz ilyet?

— Öt évig éltem Pesten és úgy ösmerem a várost, mint a zsebemet... Ott jön a mi kocsink!

Nina azonban karonfogta az urát.

— Nem, nem akarok kerülőt tenni!

— Mondom, nem kerülő! Én csak tudom?

— Nem vagy mindentudó...

— Miféle éretlen beszéd az ? Nevetséges módon makacs vagy !

— Én ... makacs ? Te mondod nekem ?

— Most már azért is lóvasúton megyünk ...

Jancsi felugrott a kocsira, az asszony azonban mozdulatlanul állott a kövezeten.

— Gyere, Nina !

Nina megrázta fejét. Csak hadd szálljon le megint Jancsi ! Jancsi azonban nem szállt le és a kocsi megindult alatta, elválasztván egymástól azokat, akik esküvel fogadták föl, hogy «semminemű nyavalyájukban» el nem hagyják egymást.

Mikor az asszony meggyőződött arról, hogy az ura nem szándékozik leugorni a robogó kocsiról, megfordult a sarkán és mérhetetlen keserőséggel a szívében lassan hazafelé ballagott ... Jancsi körülbelül a Károly-kaszárnyáig vitette magát, ott ő is leszállott és nem kevésbé nagy keserőséggel a szívében cél nélkül kezdett bolyongani a városban. Természetesen azt tette, amit hasonló helyzetben száz fiatal férj közül kilencvenkilenc el nem mulasztana megtenni : nem ment haza, hanem egyik kávéházban töltötte el a délutánt, este egyedül vacsorázott meg a vendéglőben, és ráadásul éjjelig megint a kávéházban ült, ámbár akkor már elolvasta az összes bel- és külföldi lapokat. Föltette magában, hogy otthon, ha az asszony megkérdezi tőle, hol járt ilyen sokáig, így fog válaszolni : «a Svábhegyen voltam, pompásan mulattam ...»

A dolog azonban nem jutott odáig, mert az asszony — és ez is csak természetes ! — nem kérdezett tőle semmit, hanem mély alvást színlelt. Másnap délelőtt Nina csendesesen járt-kelt a házban, János úr pedig

olvasgatott. Nem igen beszélgettek egymással és a tegnapi kalandjukat egyikük sem hozta szóba.

Dél felé az asszony alamuszi viselkedése kimondhatatlan felbőszítette Jancsit. Feltette a kalapját.

— Ma nem ebédelek itthon! — mondta.

— Amint tetszik! — adta vissza száraz hangon Nina.

A fiatalúr elment a vendéglőbe ebédelni. Tulajdonképpen csak elvileg ebédelt, nem igen volt étvágya és alig nyúlt valamihez. Két óra felé azonban már megint otthon volt. A haragtól reszketve valami homályos, de rettenetes elhatározással sietett fel a lépcsőn... Megijedt, mikor megpillantotta Ninát. Az asszonyka arca hófehér volt, ajka remegett a felindulástól. Jancsi eldobta a kalapját és sokáig szó nélkül nézte feleségét.

— Mi bajod? — kérdezte végül.

Az asszony nem válaszolt. Háromszor meg kellett ismételni a kérdést, míg Nina halkán mondotta:

— Nincs semmi bajom. Nagyon jól érzem magamat. Boldog vagyok, nagyon boldog — hiszen a mézesheteimet élem...

A mézeshetek szó olyan csodálatos hatással volt rá, hogy hirtelen elsírta magát. Mikor belemelegedett a sírásba, nem tudta többet abbahagyni. Görcsösen zokogott, később térdre vetette magát a szőnyegen, majd megragadta a Jancsi kezét, amelyet nedves arcához szorított.

— Jancsi, Jancsi, — hogy tudtál velem így bánni! Mindenkit elhagytam — apámat, anyámat — és most napok óta itt vagyok magamban — rettenetesen egyedül — mindig egyedül...

Egy akaratlan kis túlzás volt abban, hogy napok óta van egyedül, mert csak tegnap délután veszték össze, Jancsinak azonban fel sem tűnt a tévedés, annyira meghatotta a Nina zokogása. Letérdepelt melléje a szőnyegre, kérlelte, csitítgatta és csókkal engesztelte. Ez az utóbbi módszer hatásosnak bizonyult; egy órával később Nina már ragyogott a szeretetreméltó jókedvtől, amelyet ellenállhatatlan módon kedvessé tett az a halk megindultság, mely az elmúlt vihar emlékeként rezgett a lelkében. Nem beszéltek többet a tegnapi összezőrdülésről. Mit is beszélhetek volna róla? Egyikük sem értette, hogyan is lehettek annyira ostobák és titokban mindegyik szégyelte magát.

Belátom magam is, hogy az ilyen intimus családi jelenetek leírása éppenséggel nem épületes olvasmány és azért megfogadom magamban, hogy lehető röviden fogok velük végezni. Szónélkül azonban nem térhetek felettük napirendre, mivel mind gyakrabban ismétlődtek. Mindig nagyon váratlanul keletkeztek, mindig valami nevetséges semmiséggel kezdődtek. Mintha olyankor titokzatos varázsszóra, egy-egy elrejtett zsilip nyílt volna meg a fiatalok szívében, hogy egyszerre kiontsák minden összegyülemlett komisszágukat, melynek egyébként nem tudták hasznát venni szerelmi boldogságuk közepett.

Rendszerint egy semmiség volt az oka a mind rövidebb időközökben ki-kitörő viharoknak, néha még annyi sem.

Példának okáért: Jancsi a legjobb kedvében hazavetődik a lakására. Homlokon csókolja feleségét, az asszony pedig fagyos arccal kibontakozik karjai közül.

— Valami bajod van?

— Semmi !

— Mintha sápadtabb volnál . . .

Nina nem válaszol, hanem bemegy a szomszéd szobába és egyideig ott motoszkál. Később visszajön és szó nélkül letelepedik rendes helyére az ablak mellé. Az ura az ujságban lapozgat, azután feltekint és megdöbbenve teszi le a lapot. Az asszony arcán a végtelen fájdalom dermedt kifejezése látszik, olyan, akár egy fiatal Niobe . . .

— Nina, az Istenért, mi bajod ?

— Kérlek, ne mondd mindig, hogy bajom van !

— Miért vagy ennyire ideges ?

— Nem vagyok az, de ha egy nap százszor rám fogod, akkor meglehet, hogy bele fogok örvülni . . .

— Úgy látom, máris beleörvültél — mondja Jancsi, újra a kezébe véve a lapot.

Később meggondolja magát. Mégsem kellett volna olyan durvának lennie ! Nina oly rettenetesen érzékeny !

— Ne gyerekeskedjünk, kis majmom ! Gyere ide és csókolj meg, okosabb lesz . . .

Nina nem mozdul a helyéről.

— Nem kell már a csókom sem ? — kérdi Jancsi.

— Az olyan csók nem kell, amit szájalomból adnak. Az olyan csók lealáz. Tudom, semmi kedved csókolózni, csak meg akarsz nyugtatni, mint a gyermeket, akit az ember nem vesz komolyan . . .

— Talán jó volna, ha megvernéd egyszer — suttogja a gonosz csábító Jancsi szívének mélységében.

Egy óra múlva Nina maga ül le az ura mellé. Most nagyon kedves az asszony, alázatos és hízolgő.

— Rossz asszony vagyok, ostoba, úgy-e ? No, ne nézz rám olyan szomorúan ! Hiszen az bánt éppen, hogy nem tudlak olyan boldoggá tenni, amint megérdemelnéd . . .

Most már meg lehet csókolni, sőt kell is, mert különben egész éjszaka sírni fog magában. Mindezeknek az összetűzéseknek megvan az a közös sajátságuk, hogy csókokkal érnek véget. Ők tulajdonképpen sohasem küzdik végig a csatáikat, egyikük sem győzedelmeskedik a másikon, csak abbahagyják a küzdelmet. A férj haragja fegyverszünetre lép az asszony titokzatos és kiszámíthatatlan makacsságával. Soha nem is fog kitudódni, mi adott okot az elkeseredett csatározásra. Az, hogy Jancsi megkésett tíz perccel ? Vagy más oka volt ? Sohasem fog kitudódni. Hanem mi lesz majd aztán, ha egyszer kifogynak a békítő csókokból ?

A szürke köd, mely az ősszel ráborult a Hartayék házára, még a tavasszal is ott borongott a tűzhelyük körül. A fiatal házassok most már nem igen pörlekedtek, de kicsinylő egykedvűségük sértőbb volt, mint azok a viharos jelenetek, melyeket harcias kedvvel rendeztek.

A tavasszal aztán elkotródott a köd és a szomorúság, Jancsi és Nina szemében boldog verőfény ragyogott megint : az asszonykának gyermeke született. Leány volt ugyan, — nem fiú, miként az apa remélte, sőt el is várta — de szép és egészséges gyermek.

Az öreg Hartayné, Jancsi édesanyja, nem érte meg a családi örömet ; szegényke még az ősszel meghalt. Hartay nagypapa akkoriban Budapestre érkezett. Meglátogatta a fiatalokat és látható megindultság-

gal csókolta meg unokáját. Aztán, hosszas bevezetés után, azzal a hírrel lepte meg fiát, hogy a birtokát bérbeadta. Ő maga Bécsbe szándékozik áttenni lakását. Bajusza ki volt festve és egész viselkedésén meglátszott, hogy valamiben sántikál. Talán meg akar házasodni? Vagy meglehet, hogy még annál is rosszabb dologban töri a fejét. Egyelőre háromszáz forintot adott a fiának, aztán megkönnyebbült szívvel ült fel a bécsi gyorsra.

A fiatal apa igen komoly, egyébként gyermeki szeretettől sugárzó és felette diplomatikus levélben tudatta a bárónővel a nagy eseményt. Ninácska is írt édesanyjának. De bekövetkezett az, amit az emberi szív minden ismerője hihetetlennek fog tartani: Szitakötőné egyáltalában nem is válaszolt a levelükre. Mindazonáltal a kisleány, Nina kívánságára Etelka nevet nyert a keresztségben, a nagyanya tiszteletére.

A hajdani Párducz-kapitány csak jóval később, talán két hónap múlva látta meg unokáját. Az öregúr a fővárosban járt (saját állítása szerint csak azért, hogy új batárt vásároljon), egy nap pedig csendesen bekullogott Hartayék lakására. Az őszbajszú Párducz nagyon zavarodott volt és szófukar. Az unokájához alig mert hozzányúlni. Mikor rövid beszélgetés után elment, az előszobában levélkét csúsztatott a leánya kezébe:

— Az édesanyád küldi... Vigyázz, az urad meg ne lássa...

Nina még az előszobában elolvasta. A levél így szólt:

«Ha az az ember elkerget magától, és ezt előbb-

utóbb meg fogja tenni, akkor gyermekeddel együtt szívesen fogad magához — Anyád.»

Szitakötőné már értesült a Hartayék házi per-patvarairól...

Nina száz cafatra tépte a levelet és haragjában sírva fakadt. Mostani lelkiállapotában lehetetlennek tartotta, hogy valaha elhagyja gyermekének apját.

III.

A nyáron megint nagyon beborult Hartayék feje felett az égboltozat és a sötétség ezúttal reménytelennek látszott, mintha nem akarna többé megvirradni.

Éhes farkasként támadt rájuk a gondok leg-brutálisabbika, a pénzszükség. Hartay hitele végképpen kimerült, régi pénzforrásai bedugultak. Édesapja is mind rendetlenebbül küldte neki havi díját. Kerülő úton tudta meg Hartay, hogy az öregúr — aki neje halála óta igen rendetlen életet folytatott — oda-fenn Bécsben vakmerő tőzsdei spekulációkba keveredett és nagy veszteséget szenvedett.

Hartay János, de különösen a felesége, bőségben nevelődtek odahaza és egyikük sem értett a szegénység technikájához, mely elviselhetővé teszi a cifranomorúságot. Mikor rossznevelésű hitelezők, kalapjukkal a fejükön bekopogtattak az előszobába és mikor a végrehajtó konfidensül sorra járta szobáikat, hogy fölbecsülje fénymázás és fénymázatlan bútoraikat: Hartay először érezte életében a szegénység lealázó voltát, az asszony pedig sírva menekült gyermekével a konyhába...

Tikkasztó augusztusi meleg volt. A város izzó

aszfalt-katlan volt, fülledt kis lakásukban pedig türehetetlen volt a hőség.

— Ha vidékre mehetnénk! — sóhajtotta az asszony.

Epesztő honvágyat érzett a falu után, a lombos fákkal árnyékos, gyepes vidéki kertek után... De hová menjenek? Az öreg Hartay bérbeadta birtokát, Szitakötőőkre pedig gondolniok sem szabad... Fürdőhelyre? Ó, ahhoz pénz kell!

Az asszonyon végül valóságos apátia vett erőt. Nem érdekelte már semmi, csak a gyermeke, akinek sápadt arcocskája ugyancsak vidékre kíváncszott. Az anyjának már öltözködni sem volt kedve. Fűzetlenül és fészületlenül járt-kelt a szűk lakásban — rövid ideig tartott boldogságuk fészkében, mely az augusztusi napok óta valóságos undort keltett benne, minden pillantásában pedig, melyet az urára vetett, benne volt a szemrehányás. Vagy még annál is több, a vádnál is több: az ítélet — a néma megvetés.

Hogyan is becsülhetne egy asszony ilyen férfit? Kedvetlenül, tépelődésekbe merülve, képtelen terveket forgatva a fejében és örökké tétlenül feküdt a diványon. Örökké dohányozott, örökké ismétlődő füstkarikákat fújt a levegőbe, mint a fatalista tunyaság bálványa. Az asszony már nem is tudott ránézni; attól félt, valami többé jóvá nem tehető igazságot találna kiszalasztani a száján... Nem, nem becsülte semmire ezt az embert, már nem is szeretete. A pusztá jelenléte idegessé tette, a közeledése pedig valósággal felháborította. Semmit sem érzett már abból a szerelmes lázból; semmit sem érzett, csak csömört.

Hartay egy nap néhány könyvet hozott haza. Jogi könyveket. Hosszú tépelődéseinek eredményeképp elhatározta, hogy tanulni fog; leteszi a jogi vizsgáit. Úgy érezte, ráerőszakolt tétlensége, ez a rettenetes semmittevés, amely már megútáltatta vele önmagát is, előbb-utóbb megöli. Egypár napig lapozgatott a könyvekben, egyre csappanó kedvvel, aztán nem nyúlt többet hozzájuk, hanem megint csak cigarettázva feküdt a diványon. A kisleány akkoriban sokat sírt, tulajdonképpen mindig: reggeltől estig és alkonyattól hajnalig.

Az asszonyon, aki kissé felvidult, mikor urát dolgozni látta, megint végtelen keserűség vett erőt. Most már nem is igen beszélgettek egymással. Úgy éltek egymás mellett, fásultan és reménytelenül, mint két kiéhezett hajótörött a puszta sziklán.

A türhetetlen állapot erőszakos véget ért.

Hartay, aki újabban sokat járt a házon kívül, talán csak azért, hogy elkerülje felesége pillantását, késő este borosan jött haza. Nem ivott különben, de mikor Nina most megérezte lehelletén a borszagot, a felháborodás és az undorodás miatt közel jutott az ájuláshoz. Ez kellett még csak, hogy a mérték beteljék!

Mikor aztán Hartay a gyermekhez akart közeledni, Nina szenvedélyesen eléje vetette magát.

— Ne nyúlj hozzá!

— Mi bajod? — kérdezte Jancsi, akit megdöbentett az asszony hangja.

— Semmi! Semmi! Csak szégyelem magam, hogy az uram vagy, és szégyelem, hogy apja vagy ennek a gyermeknek...

Hartay, mintha egyszerre kijózanodott volna, sápadt arccal nézett az asszonyra.

— Mi bajod? — kérdezte újból.

Az a rettenetes sok keserűség, amely hónapok óta összehalmozódott Nina szívében, most egyszerre kifakadt.

— Hát nem érzed, mennyire megvetlek?

Régen tudta Jancsi, mit érez iránta az asszony, — hiszen kiolvashatta a szeméből — de mikor most kiméletlenül a szeme közé vágta: a vére mégis a fejébe szökött.

Maga sem tudta, mit beszél és mit művel, mikor felemelt ököllel állott eléje.

— Hallgass — mert...!

Nina nem válaszolt semmit, csak felemelt fővel állott előtte és élesen rászögezte a két szemét.... Néma pillantásában volt valami, ami végleg elvette Hartay eszét. Elkövette a legförtelmesebb dolgot, amit férfi elkövethet: megütötte a feleségét. Akár a részeg paraszt. Nem a nőnek szólt az ütés, hanem a makacs renitenciának, a lázongó gyűlöletnek, a féktelen megvetésnek, mely női alakban állott előtte...

Az asszony egy kiáltást sem hallatott, meg sem mozdult az ütésre, Hartay pedig bement a szomszéd szobába és levetette magát a diványra.

Mikor reggel felriadt súlyos álmából, mély csendesség volt körülötte. Bejárta a lakást: az asszonynak sehol semmi nyoma. A gyermek is eltűnt vele. Eleinte megrémült, ismervén Nina büszke és makacs jellemét; amit azonban a cselédleánytól hallott, az némileg megnyugtatta. A cseléd azt vallotta, hogy asszonya hajnalban felköltötte, kocsit hozatott és a gyermekkel

együtt elhajtattott. Teljesen felöltözött, a kis Etelkát is melegen bepólyálta és magával vitte a kis táskáját, meg a tejesüveget is.

— Az édesanyjához ment — mondta Hartay magában.

Négy nap is elmult, míg erről teljesen megbizonyosodott. Szitakötőék ügyvédje felkereste a szalma-özvegy férjet lakásán és Nina megbízásából röviden azt az ajánlatot tette Hartaynak, hogy váljanak el.

— A bárónő ötlete ez ? — kérdezte Jancsi.

— Nem, tisztára a fiatal nagyságáé.

Minek is ellenkezett volna az asszony akaratával ? Szerelmi házasságuk csődöt mondott. Régen nem szerették már egymást és csak az álszemérem tartotta őket vissza attól, hogy nyíltan bevallják. Legálább Hartay a maga részéről — igaz, hogy némileg szégyenkezve — bevallotta önmagának, hogy fagyos közömbösséggel viseltetik az asszony iránt. Nincs az asszony lelkében semmi, ami vonzaná ; de a szépsége sem érdekli már. Ha pedig visszaemlékszik azokra a kicsinyes és szégyenteljes házi jelenetekre, amelyeknek a rendezésében kifogyhatatlan volt Nina leleménye : keserűség fogja el most is. Halálosan belefáradt már a sivár küzdelmekkel telt életbe, minek ellenezné tehát a válást.

Hogy színleg mégis makacskodott egy ideig, azt csak gavallérságból tette. Úgy érezte, nagyon is lealázná az asszonyt, akit úgy szöktetett el az édesanyja házatól, ha most szó nélkül elbocsátaná magától, mint a kiszolgált cselédet.

— Szeretem a feleségemet — mondta az ügyvédnek — és nem tudok hinni az ő gyűlöletében . . . Meg-

bántottam, tudom; nem gondoltam meg, mit teszek... Bocsánatot akarok tőle kérni, még pedig élő szóval. Ha akkor is köti magát a váláshoz, akkor útjára eresztém, mert az a vágyam, hogy boldog legyen a maga módja szerint... Nem hiszem azonban, hogy megkötné magát!

— Meg fog róla győződni! — mondta elmenőben az ügyvéd.

Négy nap múlva nagy meglepetés érte Hartayt: Nina váratlanul és minden előzetes bejelentés nélkül belépett elárvult budapesti lakásukba. Hartay azt várta, hogy hosszas alkudozásokba fognak vele bocsátkozni, a bárónő leánya azonban röviden és erélyesen járt végére a dolognak. Az ügyvéddel jött. Az édesanyját, aki nem akart azzal az emberrel szembe nézni, akit jobban gyűlölt a betegségnél, lenn hagyta a kapu előtt várakozó kocsiban.

— Jónapot! Én vagyok!

— Nina!

Hartay eléje akart sietni, az asszony azonban gyors kézmozdulattal távoltartotta magától.

— Semmi komédia! Azért jöttem, mert azt mondták nekem, maga nem akar beleegyezni a válásunkba, míg a szemébe nem mondom, hogy nem szeretem... Hát nem szeretem! Rendben vagyunk már?

Hartay közel volt hozzá, hogy hangos kacagással válaszoljon a különös beszédre, de aztán eszébe jutott, hogy Nina ezt nagyon rossz néven venné és ezért megőrizte komolyságát. Sőt egy kis mélabús árnyalatot is sikerült a hangjába vegyíteni, midőn így válaszolt:

— Hát ennyire vagyunk már, Nina?

Nina kedvetlenül vállat vont.

— Ugyan mirevaló ez ? Mi nagyon jól ismerjük már egymást és mindegyikünk tudja, mit várhat a másiktól. A szerelemmel és azzal, amit boldogságnak szokás nevezni, torkig vagyok. Tudom, maga is. Rendes élet után, nyugalom után vágyódom, hogy tisztességgel felnevelhessem a gyermekemet.

Hartay úgy találta, a felesége egy hét óta igen előnyösen megváltozott. Egyszerű eleganciával és nagy gonddal öltözött, arcát pedig kissé megbarnította a vidéki nap.

— És ha ezek után sem nyugszom bele a válásba ? — kérdezte mosolyogva.

Ninának megint a fejébe szökött a forró vére... Ő, ő egy hétig oly kimondhatatlan boldognak érezte magát, mint a hajótörött, aki hajmeresztő szenvedések után végre visszatalált biztos otthonába. Egy hétig egyebet sem tett, csak heverészett a kertben, játszott a gyermekével és hizelegve, mint a doromboló cica, hozzádörgölődött a bárónőhöz. Mindent a régiben talált otthon : a leánykori szobája, az egész ház, a ház népe, — minden a régiben volt... Úgy határozták el édesanyjával, hogy a multat kitörülik emlékezetükből. Hartayné megint Ninácska lesz. A különbség csak annyi, hogy leánykori szobája mellett, a másik szobában csipkés bölcso reng. És az is jól van úgy, mert a bárónőnek, az öreg Párducznak és az egész háznak van kit kényeztetni a gügyögő Etelka rózsás személyében... És most az az ember, akire az utóbbi napokban úgy gondolt csak vissza, mint egy félelmetes fekete fantomra, amelyhez hasonlót lázas álmaiban lát a beteg, most az az ember feléje nyújtja megint a kezét... Nem akar belenyugodni a válásba !

— Mit akar tőlem ? Miért akarja, hogy a felesége legyek ? Hiszen nem szeret és nem is tud eltartani . . . Azt is tudja, hogy magam sem szeretem. Nem, nem ! Még csak nem is becsülöm ! Pénzt akar talán ? Amim van, azt szívesen odaadom, csak hagyjon békében a gyermekemmel . . .

Hartay arca hirtelen elborult.

— Elég volt ! Belenyugszom mindenbe, amit akar . . .

— Belenyugszik a válásba ?

— Bele ! Ha eddig nem tudtam volna, most már tudom, hogy nemcsak jogomban van, de kötelességem is elválni. Maga sohasem volt a feleségem . . . Többet mondok : sohasem volt nő . . . Ha az volna és ha életében csak egy óráig is szeretett volna, sohasem alázhatna meg annyira, mint tette most . . .

Szíve megint telve volt keserűséggel. Nina nem ügyelt erre, ő csak sietett szaván fogni az urát.

— Az ügyvéd úr majd elintézi mindent.

— Amint tetszik.

— Tehát rendben vagyunk !

Egy kicsit habozott még az asszony. Kesztyűje gombjával babrált, közben azon gondolkozott, hogy mit is illik ilyen helyzetben mondania.

— Hát — Isten áldja meg, Jancsi ! — mondta hosszú szünet után.

Jancsi az ablaknál állott.

— Isten áldja meg !

Igy búcsúztak egymástól.

A többi már az ügyvéd dolga volt és az ügyvéd gyorsan végzett.

Negyedévvel később az egyházi bíróság kimondta, hogy Hartay Jánost és Szitakötő Annát elválasztja egymástól, egyszersmind megadván mind a két félnek «az újra való házasodás jogát».

IV.

Hat egész esztendő telt el az emlékezetes, de sem Ninára, sem Hartayra nézve legkevésbé se szomorú emlékű nap óta, amikor kihirdették a házaspárnak a válást kimondó ítéletet.

*

Ragyogó szép és tikkasztóan forró tavaszi nap...

Vidéken vagyunk, a bárónő házában. (A ház tizenkét ablakos, tekintélyes úriház és bár a hajdani Párducz-kapitány nevére van a telekkönyvben jegyezve, a város apraja-nagyja konokul csak a bárónő házát emlegeti.)

— Eta! Eta! — kiáltja a kerti verandáról egy férfias csengésű hang.

Jó emlékezőtehetséggel megáldott olvasók ebben a hangban, amely igen alkalmas volna egy lovasezred vezényléséhez, Szitakötőné, született Enyedi Etelka bárónő hangjára fognak ismerni. A veranda leeresztett ponyvája megmozdul és a résből csakugyan a bárónő szűrős, sötét szeme villog elő.

Akit hívogat, az a hat-hét esztendő kisleány, visszafojtott lélekzettel, némán, mint az egérke lapul meg a veranda fala alatt, ahová nem láthat el a nagymama. A kisleány két kezecskéje rettenetesen masza-

tos, fehér ruhácskáján pedig arasznyi szakadás ásitózik, — mindenestre elég ok arra, hogy a jelen pillanatban kerülje a találkozást a megtorló igazság képviselőjével.

— Eta ! Hol vagy ?

Eta nincs már sehol. Mélyen lehajolva, nesz nélkül és nyílsebesen surran el a fal hosszában, aztán elnyelik a virágos kert bokrai... A rózsabokrok között futva, hanyatt-homlok egy öregúr karjai közé szalad. Párducz-kapitány az, aki kesztyűs kézzel hódol a bogárvadászat hasznos szenvedélyének.

— Jaj, apó, szaladj velem — jön a nyanya !

— Eta ! — hangzik a bárónő hangja a közeli bokrok mögül.

Apó egy pillantást vet csak a kisleány külsejére, aztán megérti a helyzet veszedelmes voltát.

— Szaladj a mosókonyhába — súgja. — Ott láttam a mamádat.

És Eta, aki jól tudja, hogy apónál csak meleg rokonszenvre, de komoly védelemre nem találhat, a mosókonyhába menekül, gyorsan, mint az evet.

— Hol jártál, kis haszontalan ? — kérdi az édesanyja, aki éppen befejezi a klórmész káros hatásáról tartott szabad előadását.

— A kerítésnél játszottam...

— És vermet ástál ? És a ruhád ?

— Megtépte a cseresznyefa...

— Istenem, Eta, te felmáasztál a fára ? Megöl a szégyen, hogy ilyen leányom van ! Ha meglátna nyanya !

Eta időközben könyökig beledugta két kezét a szappanosdézskába. Karhatalommal kell elvinni onnan.

Titokzatos hátsó folyosókon, a nagymama ajtaját óvatosan elkerülve, betuszkolják a gyermekszobába, ott hamarosan megmosdatják és átöltöztetik. Amikor aztán a verandára lép, hogy kezet csókoljon a nyanyának, aki okuláréval a szemén olvassa az újságot, a kis leány már ragyog a tisztaságtól és az engedelmességtől.

— Miért vetetted le fehér ruhádat? — kérdi a nagymama.

Nina asszony anyai önföläldozással segítségére siet gyermekének, magára vállalván a füllentés kellemetlen kötelességét.

— Kár a szép fehér ruháért... Játsszani jó neki a kék háziruhája is...

Aztán siet másra terelni a szót.

— Ki hozta ezt a szép rózsát? Nem a mi kertünk-ből való.

— Király szomszéd küldte... Spárgát is küldött, meg uborkát. Micsoda uborkái termettek!

A nyanya tovább olvas és csak közbevetően mondja:

— Meghívtam Királyt ebédre...

A fiatal asszony erre rögtön jókedvű lesz.

— Tyűh, akkor nekem is át kell öltöznöm!

Ő is tudja, amit már tud az egész város, hogy Király miért jár oly sűrűn a házukba. A szomszédnak, aki két esztendővel ezelőtt megvette a Bécsben végleg tönkrement Hartay birtokát, nagyon a kedvére való asszony volna az elvált menyecske. Nem nyilatkozott ugyan még — sokkal zárkózottabb és megfontoltabb természetű ember, semhogy egyhamar elégetné maga mögött a hajókat, — de végleges elhatározása már ott fénylik a két szemében, amikor Ninára pillant.

A bárónő már eleve a Király pártján áll. Ha van anyától lett ember, aki megközelítheti a vők ideálját, akkor Király az. Gazdag ember és kitűnő gazda. A Hartay lezüllött jószágából rövid idő alatt valóságos mintagazdaságot csinált. Amellett minden ízében úr: előkelő, diszkrét és rokonszenves modorú. Van azonkívül még egy tulajdonsága, amellyel nagymértékben megnyerte a bárónő jóindulatát: pontos, mint az óramű, rendszerető a pedantériáig, a szőrszálhasogatásig. És Nina? Félig-meddig már ő is megbarátkozott a gondolattal, hogy Királyné lesz. A gyászos hajótörésből, amellyel a boldogság honába tett első fölfedező útja végződött, egy érzése maradt vissza; rögeszmévé fejlődött ellenszenve minden úgynevezett szerelmi házasság ellenében... Eleinte hajlandóságot mutatott arra is, hogy sommás úton pálcát törjön a házasság egész intézménye fölé. A férfiak léhák és üres szívűek... Kivétel csak egy van: az természetesen Párducz-apa. (A legromlottabb férfi is ösmer egy tisztességes asszonyt: a saját édesanyját — és a legelkeseredettebb nő is ösmer egy jóra való férfit: az apját.)

Később kissé lejjebb ereszkedett férfigyülő elveinek magaslatáról és szalmaözvegységének harmadik évében — igaz, hogy csak akadémikus formában és a legnagyobb titokban, egy második házasság eshetőségeit kezdte mérlegelni. Ennek igen prózai oka volt: nem érezte magát nagyon jól a szülei házában. A báróné idők folyamán semmit sem engedett abszolutisztikus hajlamaiból és leányával szemben éppoly erélyesen gyakorolta a korlátlan hatalmú családfő jogait, mint unokájával szemben. Külön autonómiá-

val felruházott fiókháztartást nem tűrt meg a maga házában; Ninának ma sem engedett több önállóságot, mint amennyit az leánykorában élvezett, és Eta nevelését is személyesen kívánta vezetni. A fiatalasszony csakhamar megalázónak találta helyzetét. Amellett állandóan az a kellemetlen érzése volt, mintha idegen helyen lagnék, vendégségben. Egy zúg után vágyódott, amely az övé, egy-két szoba és egy konyha után, ahol ő az asszony.

Mikor Király Sándor, az új szomszéd, gyakori vendége lett a Szitakötő háznak, Nina, aki akkoriban már igen kedvetlen volt, egyszerre megint élénkülni kezdett, sőt az öltözködésre is nagyobb gondot fordított. Minél jobban kiösmerte ezt az embert, akit mindenkép jóra valónak talált (ha nem is éppen szeretetreméltónak), annál erősebben vágyakozott megint a társadalmi pozíció és az önálló munkakör után, amelyet a szülei ház soha, csupán csak a férj adhat meg a nőnek. A szerelmet nem is vonta bele számításai körébe Nina. Gyökeresen kiábrándult abból, amit boldogságnak szokás nevezni, abból a nyugtalan, örökké hullámozó, megbízhatatlan és annyi lealázással és keserűséggel járó érzésből. Ha újból férjhez megy, bizony nem köti sorsát semmiféle tüzeskedő, csélcsep novellahőshöz. Király — ez egészen más! Ő reális és megbízható ember. Mindenben pontos és kifogástalan; feleségét is bizonyára kifogástalan módon boldogítja, az óramű pontosságával.

Hanem most térjünk vissza egy pillanatra a Szitakötőék kerti verandájára, ahol a bárónő, miként említettem, éppen a fővárosi lapokat olvasgatta.

Nina a kisleánya csipkés gallérját igazgatta, midőn

észrevette, hogy a bárónő arca újságolvasás közben vérvörös lesz.

— Valami érdekes van a lapban? — kérdezte a fiatalasszony, tettetett ártatlansággal.

— Semmi! — mondta a bárónő kurtán.

Abbahagyta az olvasást, az ujságot azonban nem tette le az asztalra, hanem bezárta a szekreterbe, amelynek száz fiókjába rajta kívül eleven ember még be nem pillantott.

Nina rögtön tudta, mit jelent a bárónőnek ez a különös intézkedése. Az ujságban van egy cikk, amelyet neki, Ninának nem kell elolvasnia. Azért nem kell elolvasnia, mivel arról az emberről szól — izéről — miként a megszelídült Párducz szokta mondani — Hartay Jancsiról. Újabban igen gyakran volt róla szó a lapokban és a bárónő mindig gyakorolta az utólagos cenzúra jogát. Nina pedig, aki kíváncsiság dolgában nem maradt mögötte Éva akármelyik leányának, természetesen mindig talált rá módot, hogy kifogjon az anyai intézkedésen. A konzervatív bárónő nem számolt azzal, hogy a korral haladó kisváros nagytrafikjában is árulják az összes fővárosi lapokat.

Tíz perccel később Nina bizalmas cselédje, Eta kis francia pesztonkája, már elhozta a kívánt újságot. A fiatalasszony csakhamar megtalálta a hajdani ura nevét. Hartay János képviselő, az országgyűlés szélső ellenzékének újabban oly sokat emlegetett tagja, miként beavatott körökben suttojják, legközelebb egész csöndben oltárhoz fogja vezetni Erdey Sarolta kisasszonyt, az operett-színház ismert csillagát... Az eljegyzés hírért kellő fenntartás mellett közölte a lap, miként az érdekesnek nevezett pletykákat szokták közölni.

Nina különben ismerte az újságban említett Erdey kisasszonyt látásból és hírből. Csinos volt, nagyon csinos — a híre pedig rossz volt, nagyon rossz.

— Éppen csak ez kellett még annak az embernek! — mondotta Nina magában. Most már egészen el fog zúlleni!

Egy kis jámbor borzongást érzett, mikor egyszerű háziruhájában a kisvárosi kertben állva, a színpadi kalandok vöröshajú hősnőjére gondolt. Olyanféle érzés volt ez, aminő elfogja az istenfélő embert, mikor megtudja, hogy a bűnöst utolérte büntetése: meglelégedéssel vegyes sajnálkozás.

A Szitakötő-családban egyébként rendületlenül élt a Hartay elzúllésében vetett hit. El fog zúllni. Ha ma nem, hát holnap: de egyszer rossz véget ér.

Amióta elváltak, csak egyszer látták egymást szemtől-szembe, akkor is csak futólag, a budapesti pályaudvaron. Hartay udvariasan megemelte a kalapját az asszonyok előtt. Eleintén meg is látogatta a leányát, — az elválásnál úgy egyeztek meg, hogy az apa kéthetenként egyszer láthatja Etát — a bárónő azonban, aki az ilyenféle találkozásoknál Hartayt fogadta, száz körmönfont maliciával oly kellemetlenné tudta tenni a rövid együttlétet, hogy az apa végre önként lemondott minden jogáról. Meglelégedett azzal, hogy minden újévkor levélben megkérte Gedeon urat, küldje el neki a gyermek legújabb arcképét. Ezt a kis szivességet nem lehetett tőle megtagadni, ámbár a bárónő úgy vélekedett, ezt is csak az ő bosszantására eszelte ki az az ember.

— Mit érdekli őt a gyermek? Velem akarja elhíttetni, hogy szereti? Nevetséges!

A bárónő gyakori jóslata, amely Hartay küszöbön álló végleges elzüllésére vonatkozott, csodálatosképpen nem akart teljesezésbe menni. Sőt újabban olyan utat vett Hartay, amely a közfelfogás szerint éppen nem vezet a züllés felé.

Nina szerető rokonai és szíves ösmerősei kezdettől fogva gondoskodtak róla, hogy többé-kevésbé csípős adomák segítségével körülményesen tájékoztassák hajdani urának életmódja és viselt dolgai felől.

A mende-mondák tanúsága szerint Jancsi úr, közvetlenül elválásuk után, azzal foglalkozott, hogy kiélvezze visszanyert szabadságát. Ez a foglalkozása, melynek színhelye éjjeli és nappali mulatóhelyek voltak, — a mulatóhelyeket únott arccal, örökké kedvetlenül, de jobb ügyhöz méltó következetességgel látogatta — ez a foglalkozása, mondom, annyira igénybe vette minden idejét, hogy nem igen ért rá egyéb dolgaival törődni. Abban az időben, mikor a bárónő megnyugodva konstátálta, hogy Hartay elzüllésére vonatkozó Kaszandra-jóslata immár beteljesült: az elvált férj egész viselkedésében meglepő, szinte valószínűtlen változás következett be. A változás, melynek részleteit illetőleg Szitakötőék sohasem tudtak teljesen tisztába jönni, összeesett az öreg Hartay második házasságának időpontjával.

Jancsi édesapja ugyanis megházasodott Bécsben. A hölgyről, akit ezúttal oltárhoz vezetett, csak annyit tudott a világ, hogy provokálóan plasztikus termete van és hogy erősen kendőzi az arcát. A családi származása tisztázása céljából fogatosított genealógiai kutatások valami máriahilfi szatócslakás homályába vezettek.

Jancsi akkoriban a dühtől remegve sietett Bécsbe.

— Az Istenért, mit tett, édesapám ?

Az öregúr cinizmusának páncéljával fegyverkezve fogadta.

— Mit akarsz, fiam ? Ostobaságot követtem el a házasságommal, — meglehet . . . Te akarsz nekem ezért szemrehányást tenni ? Te, aki ugyancsak ostoba módon házasodtál ? Hallgattál te akkor az én intő szótomra ? Úgy-e, hogy nem ? Miért hallgatnék én most a tiedre ?

Jancsit végleg elkésérítette a párhuzam, amit az öregúr a maga házassága és az övé között vont.

— Szomorú, hogy öregember létére így beszél !

— Meglehet, de ez nem tartozik reád. A fiam vagy és kötelességből elnézőnek kell lenned apád gyöngeségei iránt . . .

Miközben ezt mondta, ravasz tekintetével hidegen végigmérte a fiát. Ha ránézett az ember, azt a benyomást nyerte, hogy az öreg Hartay hidegen számító ember. Csakugyan erre vallott egész eszejárása. Ami azonban a cselekedeteit illeti, azok életét az ostobaságok szakadatlan láncolatává tették.

Ennek a különös párbeszédnek hatása alatt történt, hogy Hartay Jancsi egy nap fölébredt . . . Már akkor megint Budapesten találta magát. Fölébredt, ámbár megelőzőleg nem is aludt, hanem gondolataiba merülten, nyitott szemmel feküdt diványán. Már azelőtt is, hónapokkal, sőt esztendőkkal azelőtt, gyötrelmes vergődés volt az élete, örökös küszködés a titok-

zatos és megszégyenítő nyomás ellen, mely akarátát és tettejét megbénította. Most egyszerre, mintegy láthatatlan kéz érintésére, fölriadt és szemét bántotta a vakító, józan nappali fény, mely az ablakon át beáradt. Fölkelt, azzal a csodálatos, világos tudattal lelkében, hogy ezzel a pillanattal életének új időszaka kezdődik. Annaira világos és meggyőző volt benne ez a tudat, hogy megjegyezte magának a reveláció idejét is, a napot és órát. Február 17-én, délután félötör...

Félesztendővel később Szitakötő Nina meglepő hírt vett: volt urát a jogtudományok doktorává avatták...

— Lehetetlen! — csodálkozott Nina.

— Protekcióval minden lehetséges — mormogta némi keserűséggel a bárónő, aki, ha rajta áll, szívesen rendelte volna el a fegyelmi vizsgálatot a fővárosi egyetem tanácsa ellen.

A Pestre fölrandult ösmerősök akkoriban nem igen találkoztak Hartayval az éjjeli mulatóhelyeken, de annál többen láthatták a bíróságok tárgyalási termeiben, a kúriai palota folyosóján és a miniszteri hivatalok előszobáiban. Örökké sietett, a felöltője zsebe telve volt aktákkal és rendesen egypár békétlen arcú embert, vidéki klienst, hurcolt magával. Már az ügyvédi oklevelet is megszerezte és még mindig anyai nagybátyjának, a híres Fodor fiskálisnak irodájában dolgozott. Szóbakerült akkoriban az is, hogy elveszi az öreg Fodor leányát, de ez a kósza hír, amely eljutott a hajdani Hartayné fülébe is, csakhamar pletykának bizonyult.

Az öreg Fodor fiskálisnak nagy mágánás-klien-

telája volt és midőn néhány nagyúr, Isten tudná, mi-féle gazdasági érdekek istápolása céljából, új pénzüintézetet alapított, a leghatalmasabb közülük megkötötte magát, hogy Hartay legyen az intézet ügyésze. A szóbanforgó nagyúrnak talán nem is annyira a Hartay jogi tudománya imponált, mint inkább a gorombasággal határos szókimondó természete. A fiatal ügyvéd egy tanácskozás alkalmával a napnál világosabban kimutatta nagyméltóságú kliensének, hogy halvány sejtelve sincs a szőnyegen fekvő jogi kérdésekről, az excellenciás úr pedig e pillanattól fogva lelkes patrónusává lett az ügyvédnek.

Aki gorombáskodik, az nem lop, gondolta magában.

Az elválásuktól számítandó ötödik esztendő végén, (miként a mohamedán vallás a Hedsrával, Nina az elválással kezdett új időszámítást) Hartay egy időközben megürült kerületben képviselőjelöltnek lépett föl. A képviselőházban, amelynek egyik szélső ellenzékekéhez tartozott, csakhamar sokat beszéltetett magáról; nem annyira ékesszólása miatt, — előadóképessége meglehetősen fogyatékos volt — de tekintélyt szerzett magának éles és józan ítélőképességével és félelmessé tette magát kíméletlen harci kedvével és csípős ötletességével. Hartay rövid képviselőházi felszólalásainak mindenekelőtt két buzgó olvasója volt, azok pedig nem a választókerület tótjai, hanem a Szitakötő-ház lakói közül kerültek ki. Az egyik a bárónő volt, a másik, aki az anyja hátamögött titokban hódolt a budget-vita tanulmányozás ártatlan és legkevésbé sem szórakoztató szenvedélyének, Nina volt. A bárónőt a vizsgálóbíró szenvedélye ösztönözte az újságolvasásra, — még utólag is

gyűjtötte a terhelő bizonyítékokat a már elítélt bűnös ellen — Ninát pedig a tiszta női kíváncsisága.

— Mégis el fog zúlleni — mondta, édesanyjának gyakori kijelentéseit hangoztatván, mikor a Hartay és Erdey Sarolta állítólagos eljegyzési hírért olvasta.

Ez az öröm — ha ugyan öröm volt — nem tartott sokáig. Ennek pedig hűséges udvarlója volt az oka, Király szomszéd, aki aznap náluk ebédelt.

Ebéd után, mikor a bárónő anyai diszkrécióval magukra hagyta a fiatalokat a verandán, Király egyszerre csak Hartayról kezdett beszélni, amit eddigelé sohasem tett. Hogy a kisleány, aki a közelükben labdázott nagyapjával, meg ne érthesse, németül beszélt.

— A fővárosban jártam tegnap és ott találkoztam valakivel, akiről nem szívesen emlékezem meg. Éppen ön előtt nem és ha ön nem is ösméri okaimat, sejtheti, vagy legalább is sejthetné...

Nina, akit Király úr nagyon is körülményes beszédmodora néha kissé idegessé tett, most a szavába vágott.

— Ha nem szívesen teszi, akkor minek beszélni róla?

— Beszélnem kell, mivel ezzel egy harmadik személynek adott ígéretemet váltom be, ámbár jól tudom, hogy már a harmadik személy nevének említésével is kínos emlékeket fogok önben fölébresztetni.

— Hartayról van szó? — mondta Nina, kissé elpirulva. — Nos, mit ígért Hartaynak?

Király, miután az asszony így gyorsan átsegítette a gáton, elmondta, hogy a fővárosban véletlenül találkozott Hartayval, akivel a birtokvásárlás alkalmával ösmerkedett meg; a képviselő elvitte magával

a lakására és ott egy Ninának szóló megbízást ruházott reá.

— És mit akarhat Hartay úr tőlem? — kérdezte az asszony.

— Olyan dolgot, ami — félek! — fájdalmat fog önnek okozni. Ő látni akarja a leányát... Azt mondja, a bárónő az oka, hogy évekig távol maradt a gyermek-től, de most már nem türtőzteti magát tovább. Úgy látszik, valaki beszélt neki a gyermekről; alkalmasint elmondták neki, hogy egészséges és eszes kisleány... Arról is értesült, hogy a gyermek nem tud semmit az édesapjáról és ez a körülmény láthatóan fölháborította. Azt mondta nekem, most már nem elégszik meg egy futó látogatással. Hosszabb időt akar együtt tölteni a gyermekkel. Azt akarja, hogy Eta ösmerje és szeresse meg apját...

Nina szinte elsápadt az ijedtségtől, de azért volt benne annyi önuralom, hogy édesatyjának, aki fülelve közeledett hozzájuk, a bárónőtől eltanult szelíd határozottsággal odaszóljon:

— Apó, talán jó volna, ha Etára ügyelne?...

A hajdani Párducz kapitány kissé elpirult és erőltetett jókedvvel mondta:

— Hiszen szépen eljátszunk mi! Ugy-e, Eta pajtás?

— De mit akar tulajdonképpen ez az ember? — kérdezte Nina a szomszédától.

— Az én közvetítésemmel egy ajánlatot tétet önnek: békés ajánlatot, miként neki mondani méltóztatott. Azt kívánja, engedje át neki a kisleányt hat hétre...

— Neki? Ez örültség! Hiszen eddig semmit sem törődött a gyermekkel...

— Azt a magam részéről nem merném ilyen határozottan állítani — mondta Király szomszéd. — Meglehet, hogy tévedek, de én azt a benyomást nyertem, az ön volt ura melegen érdeklődik a gyermek sorsa iránt. A lakásán rámában őrzi Eta összes arcképeit, sőt a hálósobájában, ahol szintén volt alkalmam megfordulni, üvegharang alatt egy pár kicsi kék selyempipőcskét láttam, amelyről azt hiszem, hogy Eta cipője lehetett.

— Az Eta első cipője! Vissza fogom tőle követelni, ez az anyát illeti!

— Tudomásomra jutott az is, — folytatta Király rendületlen nyugalommal — hogy Hartay úr ötvenezer forint erejéig biztosította a kisleányt... Mindezt csak az igazság kedvéért mondom el; ön tudja, egyébként nem rokonszenvezem Hartay úrral és az okát is sejtethi...

Ninának azonban ezúttal nem volt kedve sejtelmekkel foglalkozni; a kilátás, hogy Eta hozománya ötvenezer forinttal meggyarapodott, meglelégedéssel töltötte ugyan el anyai szívét, de a Hartay békés ajánlata fölháborította és megijesztette.

— Hogyan követelheti ez az ember tőlem, hogy átengedjem neki a leányomat? Talán a vöröshajú Erdey kisasszony gondjaira bízam Etát? Soha!

— Az igazság kedvéért el kell mondanom, hogy az Erdey Sarolta kisasszonyra vonatkozó hír nem felel meg a valóságnak. Hartay urat — nem tudom miért? — újabban nagyon gyakran emlegetik mint vőlegényt. Úgy mondják, ezt a hírt egy ellenpárti lap eszelte ki, Hartay bosszantására...

— Egyre megy! — mondta Nina. — Én minden-

képpen visszautasítom Hartay úgynevezett békés ajánlatát.

— Ezt ő maga is valószínűnek tartotta, mert azt is mondta, hogy az ön esetleges tagadó válaszát nyílt hadüzenetnek fogja venni...

— Hadüzenetnek?

— Amely őt feljogosítja arra, hogy a saját belátása szerint érvényesítse apai jogait.

— Vajjon mit érthet ezalatt? — kérdezte Nina, némileg meghökkenve.

— Magyarázatot nem adott, de ösmerve az ő kíméletlen makacsságát...

Király elhallgatott és az asszony is elgondolkozott.

— Jól van! — mondta később — nem félek az ő fenyegetéseitől. Ha perelni akar: védekezni fogunk...

Abban állapodtak meg, hogy egyelőre nem szólnak a dolgról a bárónőnek. Minek izgatná magát nyanya? Hogy mi az ő véleménye, azt különben is tudták.

E pillanatban hangos perelés hallatszott a veranda lépcsőjén. Eta makacskodott, apó pedig ijedten kérlelte.

— Csitt, Eta! Ilyet nem szabad mondani!

— Azért is mondom, — erősködött a kisleány, aki anyai jusson örökölte az önfejűséget.

— Mit mondasz, kis haszontalan? — szólt közbe Nina.

— Elmegyek édesapához!

Ez a vékony gyermekhangon tett kijelentés úgy hatott az egész társaságra, mintha váratlanul ágyúlövés dördült volna el a békés, verőfényes kertben.

A dolognak különben egyszerű magyarázata volt. Apó a veranda lépcsőjén ülve, a térdén lovagoltatta Etát.

— Hova lovagoljunk, Eta ? — kérdezte.

Erre minden jónevelésű leány azt mondja : A vásárra ! Eta azonban nem volt példás nevelésű kisleány és merő vásottságból azt mondta : Édesapához ! Ezen aztán összekaptak ketten a vén Párduczczal. Csakugyan tiszta vásottságból szokta csak emlegetni apát, ezt a furcsa hangzású, ingerlő szót, amely a Szitakötő házban szigorúan tilos volt, mint több más kifejezés is, amit a ház körül lézengő parasztgyerekektől tanult el a kisleány.

V.

Hartay a hadüzenete után, melyet Király szomszéd vitt meg a volt feleségének, jó ideig semmit sem hallatott magáról. Nina nem nagyon kereste ennek okát, hanem örült, hogy a képviselő most megint a minisztereknek alkalmatlankodik és nem neki.

A nyáron azonban különös dolgok történtek, amelyekről bővebben kell megemlékezni. Az eseményeket egy már magában véve is elég különös vasúti kaland előzte meg.

Előre kell bocsátanom, hogy a fiatal asszonynak orvosa tanácsára fürdőre kellett utaznia. (Orvosa tanácsára, de édesanyja rendeletére ; a bárónő ugyanis egészségügyi kérdésekben is fenntartotta magának a rendelkezési jogot.) Nyanya nem mehetett vele, — hogyan eshetett volna meg önélküle az aratás ? — a kísérei Eta és apó voltak. Szitakötő úrra, aki ember-

emlékezet óta ezúttal nélkülözte első ízben hitvese társaságát, sajtáságos hatással volt a szabadság levegője. Már az indulás pillanatában megélenkült, a szeme csillogott, mintha kissé megittasodott volna. Láthatóan nagyon jól esett neki az önálló hatáskör, melyet a poggyász gondozása körül betölthetett és büszkévé tette a tudat, hogy Nina és Eta az ő védelmére szorulnak.

Egy órát utaztak a szárnyvasuton, azután át kellett szállniok a Budapestről érkező gyorsra. Ez volt utazásuk legkényesebb pillanata, mivel a gyorsvonat, amely alig két percig időzött a stáción, zsúfolva volt utasokkal és apónak megszeppent szerettei és két hordár kíséretében végig kellett törtetnie a kocsik keskeny folyosóin. Végül megállapodtak egy lefüggönyözött ablakú szakasz előtt.

— Teli van! — mondta a kalauz.

— Nyissa ki! Látni akarom! — szólt apó, aki gyanakodóvá lett.

A kalauz habozott, Szitakötő szívében pedig fölébredt a régi Párducz-kapitány hadverő hangja.

— Azonnal nyissa ki, — dörögte — vagy idehivatom az állomásfőnök urat!

Ez a hang, mely egykoron túlharsogta a csaták zaját, olyan hatással volt az álnok kalauzra, hogy kinyitotta az ajtót. Odabent pedig egyetlen szürkeruhájú utasember feküdt, aki hosszában elnyúlt, arccal a falnak fordult és mélységesen aludt. Szitakötőék letelepedtek a másik ülésre, ellenséges pillantásokat vetve az alvóra... Az csak akkor riadt föl álmából, mikor a vonat megindult. Először nagyot ásított, aztán hirtelen fölemelkedett helyéről és meglepetten nézte útitársait.

— Jézus Mária! — sziszegte Nina.

Ő volt — hajdani ura — Hartay Jancsi.

A váratlan találkozás olyan hatással volt mind a kettőjükre, hogy jó ideig mereven néztek egymás szeme közé. A képviselő végül megértette, hogy nem álmodik és mélyen meghajolva, némán levette az úti sapkáját.

— Bocsánat, — mormogta aztán — aludtam és nem vettem észre...

Aztán a másik sarokba vonult a poggyászával.

— Méltóztassanak magukat kényelembe helyezni.

Apó zavartan motyogott valamit, Nina pedig görcsösen magához ölelte kisleányát és makacsul kinézett az ablakon. Eta egy ideig nyugodtan maradt édesanyja ölében, de aztán csakhamar csacsogni kezdett, száz kíváncsi kérdéssel ostromolva szülőjét.

— Miért szaladnak a fák, mama?

— Nem a fák szaladnak, hanem mi szaladunk — súgta az asszony a kisleány fülébe.

Eta elcsodálkozott egy kicsit ezen a nevezetes fölfedezésen, aztán újabb tünemény ragadta meg figyelmét.

— Mirevaló a sok drót, mama?

— Telegrafálnak rajta.

— Hogyan telegrafálnak rajta?

— Az egyik végén megpetyegtetik, a másik végén aztán meghallják...

— Hát az a sok kicsi fehér kalap mirevaló a póznán?

Nina némileg zavarba jött. Hja, a fizika sohasem volt neki erős oldala, még iskolásleány korában sem, mikor a cvikkeres Tekla kisasszony tárta föl előtte az

érdekes tudomány rejtelseit. Anyai tekintélyének nagy szerencséjére Eta időközben már más kérdeznivalót talált.

— Nini, erdő, mama! Van az erdőben vad-állat?

— Alkalmasint van...

— Oroszlán is van?

— Az nincs.

— Mama, melyik nagyobb, az oroszlán vagy az elefánt?

— Az elefánt — mondta Nina mély meggyőződés hangján.

— Hát a cethal?

— Az még az elefántnál is nagyobb.

— Igaz, hogy a cápa tojást rak a tengerbe?

— Igaz...

— Kotkodácsol a cápa, mikor tojást rak?

— Ugyan, mit beszélsz, Eta!

A kotkodácsoló cápa után egyszerre a Hartay útisapkája került szőnyegre.

— Ni, milyen furcsa sapkája van a bácsinak!

Annyira furcsának találta a sapkát, hogy édesen kacagott.

— Hallgass, Eta — az nem illik!

A következő pillanatban Eta, aki le nem akarta többet venni a szemét a sarokban ülő bácsiról, nagyon megszeppent. Halkan súgta az édesanyjának:

— Ni, a bácsi sír! Úgy-e, azért, mert nevettem a sapkáján?

Hartay arcán valóban könnycsepp futott végig. Bolond módon elérzékenyítette ez a fecsegő kisleány. Nina lopva rápillantott, de már csak azt az óriás

újságlapot látta, amely mögé a képviselő eltorlaszolta magát. Mikor később megint félretette a lapját, Nina észrevehette, hogy a szeme folyton a kisleányon függ. Gyöngéd és megindult pillantásával körülsimogatja gömbölyű kis arcát, szinte vonzza magához. A kisleány is tudomást vesz a sarokban ülő bácsi barátságos pillantásairól és édesanyja nem kis rémületére megszállja az örök nőiesség ihlete és valósággal kacérkodni kezd. Kecsesen és némi affektáltsággal illeg-billeg, mindaz, amit édesanyja és apó mondanak és tesznek, most legkevésbé sem érdekli, minden igyekezete odairányul, hogy valahogy kikezdjen a sarokban ülő bácsival.

Egy közbeeső állomáshoz értek. A koci ablaka alatt számócát áruló kisleány állt. Eta éles szemét természetesen nem kerüli el az étvágygerjesztő gyümölcs.

— Kérek olyat! — mondja, a kosárra mutatva, amelyről nem tudja egész határozottan, hogy cseresnye van-e benne vagy számóca.

— Majd apó vesz — szól édesanyja.

Hartay azonban megelőzte őket. Magához inti a parasztleányt, megveszi minden eprét kosarastól, aztán szó nélkül maga mellé teszi az ülésre. A vonat megindul... Apó és Nina nem szólnak egy szót sem, Eta pedig megdöbbenve és meghiúsultan szemléli a zöld szőlőlomb közül kimosolygó illatos kincsek birtokosát.

Most már nem lehet vele bírni. Addig fészkelődik, ficánkodik, míg kisiklik az anyja karjai közül, aztán lassan a kosár felé közeledik, mely delejes erővel vonzza magához.

— Bácsi ! — kérdi végre a meghatottságtól remegő hangon — mind megeszi a szamócát ?

— Én nem eszem. Magának vettem, Eta.

(A bácsi hangjából is kirezeg a megindultsága.)

— Nekem ?

Eta két kezecskéjével a szívéhez kap, amelynek tájékán édes nyilalást érez.

— Kérdezze meg az édesmamát, szabad-e elfogadni . . .

A mama elfordítja arcát és alig észrevehetően bólint a fejével. Apó később elveszi Etától a kosarat és a kisleány szembeül új ösmerősével és fesztelen csevegni kezd vele.

— Sokszor utazott már maga vasúton, bácsi ?

— Sokszor. Hát maga ?

— Én ma utazom először. De gőzhajón már mentem.

— És hova utazik most ? — kérdi a bácsi.

— Bükkösfüredre, — mondja Eta, akinek kitünő emlékező tehetsége van. Magyarázatképpen hozzáteszi : A mamának fáj a karja, de ott meggyógyul.

Azzal félbeszakítja a beszélgetést, mert kedve jön az ülés karján tornászni. Akrobata-mutatványa, amelylyel imponálni akar útitársának, rosszul végződött volna, ha Hartay föl nem kapja estében gömbölyű kis testét. A kisleány egyszerre azon vette magát észre, hogy új barátja térdén ül.

— De Eta ! — szólta Nina korholó hangon.

Eta azonban, akinek egyébként is szenvedélye volt az idegen emberekkel való barátkozás, nagyon jól érezte magát a Hartay ölében, ahol kényelmesen elhelyezkedett. Miközben új barátjának óraláncával babrált, szo-

kott kíváncsiságával Hartay családi állapotát kezdte szellőztetni.

— Van magának édesmamája, bácsi ?

— Nincs.

— Hát apója van ?

— Az már régen nincs.

— Hát kije van ?

— Csak egy kisleányom van.

Ez a felvilágosítás nagyon fölizgatta Eta kíváncsiságát.

— Olyan kicsi, mint én ?

— Éppen olyan.

— És hogy hívják ?

— Fátának !

A kisleány elragadtatásában tapsolt.

— Éppen úgy, mint engem !

Nina asszony nagyon kelletlenül érezte magát. Véget akart vetni a különös jelenetnek.

— Eta, gyere ide !

Eta azonban süketnek tette magát.

— Az én kis Etám nagyon engedelmes, — mondta Hartay. — Ha szólítja a mamája, rögtön hozzá fut...

— Én is engedelmes vagyok, — mondta Eta.

Azzal csakugyan odament édesanyjához.

Hartay a következő állomáson összeszedte a poggyászát, hogy leszálljon a vonatról.

— Isten áldja meg, kis Eta !

A leány hozzásietett, hogy parolázzék vele, de Hartay a karjára emelte, összecsókolta rózsás kis arcát s csak aztán tette le édesanyja ölébe.

Szitakötőék aztán Bükkösfüredig magukra voltak

a kocsiban. Nem beszéltek Hartayról, csak Nina jegyezte meg egyízben :

— Kezdem bánni, hogy nem maradtunk otthon . . .

Már négy napot töltöttek a csendes kis fürdőben és Ninának újból alkalma nyílt sajnálkozni, hogy nem maradt otthon a fájós karjával. Eta ugyanis egy nap sugárzó arccal jött vissza a játszótérről :

— Itt van az epres bácsi, az a bácsi, akivel együtt jöttünk a vasúton. Künn találkoztunk az erdőszélen, mikor a mama a fürdőben volt. A bácsi meghintáztatta Etát és fogócskát játszott vele. Nagyszerű egy bácsi !

Másnap Nina asszonynak magának is volt alkalma a nagyszerű bácsival találkozni. Fürdő után előírt sétáját végezte (erre a fárasztó sétára nem vitte magával sem apót, sem Etát), midőn a Bükkös forrásánál váratlanul szemben találta magát Hartayval. Az erdei út oly keskeny volt, hogy az asszony nem térhetett ki a találkozás elől.

Hartay mosolyogva emelte meg a kalapját.

— Jónapot, Nina !

Az asszony szó nélkül, halvány arccal állott előtte.

— Csak nem fél tőlem ? — kérdezte Hartay elkomolyodva.

— Nem, — mondta Nina halkan, — de mit akar itt ?

— Különös kérdés ! Eljöttem, hogy lássam a leányomat és magát is . .

— Engem ? És mi köze hozzám ?

— Nem anyja-e a gyermekemnek ?

— Elég későn jut eszébe, — mondta Nina keserűen.

Azzal fölemelte a fejét és közömbösen végigmérte az urát.

— Nem tudom, — folytatta kis szünet után — mit vár ettől a találkozástól... De nem is érdekel... Én csak azt találom, hogy különös viselkedésével nevetségessé fog tenni mindakettőnket. Nekem pedig ilyen szerephez nincs kedvem.

Nina elhallgatott és kevély nyugalommal nézett farkasszemet Hartayval. Az erdő bokrai közül légyzűmmögés és egy harkály buzgó kalapálása hallatszott.

Az asszony meglepetésére Hartay válaszában nem volt semmi harag, még csak keserűség sem. Láthatólag sokat vesztett a régi büszkeségéből és harci kedvéből. Nyugodt, kissé szomorú mosollyal beszélt.

— Éppen a gyűlölete, amely kirí minden szavából, vonz magához, Nina... Be akarom és be fogom magának bizonyítani, hogy ahhoz az emberhez, a régi Hartayhoz, akit maga joggal gyűlölt, nincs semmi közöm. Nézzen reám: nem vagyok már az, aki voltam. Hat esztendő óta sokat gondolkoztam, dolgoztam és szenvedtem. Azt akarom, hogy megösmérjen és nem akarom, hogy elpiruljon szégyenében, ha a kisleánya apjára gondol...

Nina egy pillanatig elgondolkozott, aztán hirtelen sötét pír öntötte el az arcát. Arra az ütésre gondolt, amit akkor kapott, azon a gyalázatos éjszakán — és haragosan rázta a fejét.

— Nem, nem! Hagyjon!

Hartay eleve megfontolta, mit fog az asszonynak mondani, egy ostoba véletlen azonban most zavarba ejtette. Az erdei úton egy harmadik ember

közeledett feléjük: Király szomszéd. A reggeli vonattal érkezett és a fogadóban tudta meg, hogy az, akiért ezt az utat megtette, az erdőben sétál ilyenkor.

Ninára olyan hatással volt udvarlójának váratlan megjelenése, mint az égiek ujjmutatása. Ó, most már jól van minden!

Maga sietett az érkező elé, kinyújtott kézzel.

— Isten hozta, Király! Ez kedves meglepetés... Velem sétái, úgy-e?

És mikor észrevette azt a meghökkent, zavart pillantást, amit a szomszéd Hartayra vetett, gúnyos nyugalommal mondta:

— Beszédünk volt Hartay úrral, de már nincs semmi mondanivalónk...

Könnyű főhajrással köszönt a képviselőnek, aztán a zavarában még mindig szótalán Király kíséretében tovább ment az erdei úton.

Este viszontlátták egymást a fürdői vendéglőben. Hartay egy képviselőtársával vacsorázott, kissé távolabb meg Szitakötőék telepedtek meg Királylyal. A képviselő megfigyelte minden mozdulatukat. Oly egyetértően és bizalmasan ültek együtt, mint egy boldog kis család. Bizonyára valami célzatosság rejlett abban, hogy Nina, aki egyébként legkevésbé sem volt kacér, Királyt az este annyira kitüntette. Maga mellé ültette, maga osztott neki a közös ételekből és folyton vele beszélgetett.

Szokatlan viselkedésével az asszony a saját nyugtalanságát akarta leplezni. Bármennyire titkolta is önmaga előtt, Hartay közelsége mégis módfelett fölizgatta. Nem érzett magában semmi gyöngeséget és mégis ösztönszerű félelem fogta el. Féltette a maga

nyugalmát és féltette Etát is, az máris valami ösztönszerű ragaszkodást érzett az ember iránt, akinek a nevét sem tudta. Eléggé jól ösmerte a volt urát, tudta, hogy makacs és elszánt, alkalomadtán erőszakosságra is hajló ember és most úgy sejtette, a látszólagos nyugalma alatt valami tervet rejteget. Talán el akarja tőle ragadni a leányát? Volt már erre eset, és Hartaytól, aki a gyermeket láthatóan nagyon megkedvelte, kitelnék ilyesmi...

Ezt az ötletét, — hogy Hartay elragadhatná tőle a gyermekét — az éjjel, amelyet felerészben álmatlanul töltött, jobb ügyhöz méltó buzgalommal kiszínezte.

A józan reggeli világításban szétfoszlottak ugyan az éjjeli rémképek, de Nina aznap mégsem küldte Etáját a parkba játszani és írott napi jelentésében, melyet hazamenesztett a bárónőhöz, érintette ezt a kérdést is.

Harmadnapra megjött a nyanya válasza. Mégpedig távirati úton:

«Legközelebbi vonattal jertek haza. Föltétlenül elvárak.»

— Kellett ez nekünk? — mondta Szitakötő apó. (Csak magában mondta, a világért sem fennhangon.)

Király szomszéd, mikor megkérdezték a véleményét, kijelentette, ő bizony egy nézetten van a bárónővel. Nem tartott ugyan attól, hogy Hartay valami inkorrektiségre ragadtatná magát, de úgy vélekedett, az elvált házaspár együttes mulatozása a kis fürdőhelyen már magában véve is a jóíllemben ütköző dolog. A fürdő asszonynépe, mely Hartayt fölötte érdekes embernek találta, máris sokat szellőztette a dolgot és Ninát lépten-nyomon kíváncsi pillantások üldözték. A kis Etát — nem tudni miért — egyszerre nagyon sajnálták

és bonbonnal, meg gyümölcssel vigasztalgatták... Király szomszédnak pedig nagyon félszeg szerep jutott ebben a drámában, amelynek cselekményét ötven unatkozó vidéki asszony fantáziája szötte...

Másnap valóban elutaztak Szitakötők és utazásuk nagyon hasonlított a szökéshez. Hogy a feltűnést kerüljék, nem szálltak föl Bükkösfüreden a vonatra, hanem az izségi völgyön keresztül Gergyóig kocsin mentek. Jól tudták, hogy a bükkösfüredi társaság egyik főélvezete az induló és az érkező vonatok elé sétálni. Poggyászukat előre kiküldték a pályaudvarra.

Nyitott kocsijuk már tíz perc óta robogott az erdős völgyön át kanyargó úton, mikor egyszerre oly hatalom elegyedett bele a dolgukba, amellyel nem számolt sem a Nina makacssága, sem a bárónő érélyessége, de még Király szomszéd bölcs körültekintése sem. Az időjárás! Verőfényes forró nyári délből indultak el Füredről és a gergyói kanyarulatnál hirtelen hideg szélroham szántott végig az erdőn, a tájékat pedig elsötétítették a kékes-fekete felhők, amelyek vajúdva torlódtak össze a havasok előtt.

— Talán visszafordulnánk? — kérdezte apó aggodó hangon.

— Nem, nem! Nevetségessé tennők magunkat!

Két perc múlva félelmetes égzengés közepett megereedt a zápor. A kocsis most már maga is azt indítványozta, térjenek be az erdészlakba. Nina azonban attól tartott, hogy elmulasztják a vonatot. Ő már egész lelkével a vasúton volt.

— Tovább! — mondta, miközben a kis Etát bepólyálták az összes takarókba és fölösleges ruhákba.

Csobogó esőben, bőrig ázva, elérkeztek végre a

ködös hegyek közepett magányosan szomorkodó kis pályaudvarra. Nagyon kellemetlen utazás volt és Nina — mit tehetett volna egyebet? — ezért is Hartayt okolta.

Mikor hazaérkeztek, a kis Etának erős láza volt. Lihegett, az arca lángolt; alig tudott magáról. Ágyba kellett fektetni.

— Reméljük, nem lesz tüdőgyulladása, — mondta a bárónőnek az orvos.

VI.

Az izsépi völgy zivataros fellegei közül egy óriás ököl nyult ki és egyetlen csapással összetörte és megsemmisítette az egész Szitakötő házat. Miért? Oly váratlanul jött, oly fölháborítóan képtelen és hihetetlen volt és mégis igaz — a kis Eta meghalt.

Az anyja ott állott a kis ravatal előtt, olyanféle zavaros érzelmek közepett, mintha valaki egy rettenetes brutális tréfát követett volna el vele. Életében most állott először szemtől-szembe a halál titokzatos fogalmával és nem tudta megérteni; az, amit eddig hallomásból ösmert, semmiben sem hasonlított ahhoz, amit most érzett. Megfigyelte önmagát és megállapította, hogy tulajdonképpen nem érez semmit. Nem fáj semmi, csak a félelem nyomja óriás súllyal a mellét. Fél — de mitől? Attól, ami már megtörtént? A hetek óta tartó gond, az örökös virrasztás fásulttá tették a lelkét és képtelenné vesztése megértésére.

Csak akkor riadt föl, mikor idegen emberek ki akarták vinni a leányát. Akkor se fájdalmat, hanem inkább lángoló haragot érzett és dühös sikoltozással

vetette magát a fekete emberekre. Mások hangosan imádkoztak körülötte, ő is megpróbálta és lélekzet nélkül hadart el valamit. Akár az egyszeregyet mondta volna. Ez az egyhangú hadarás elzsibbasztotta érzéseit, csak olyasmi rémlett neki, mintha harmónikus hangszó közepett fekete hömpölygő tömeggel, akarat és ellentállás nélkül, lassan előre haladna.

Majd fölriadt a gödör előtt: egy rokonszenves szempár irányult feléje... Valami ösmerőse volt... Nina mosolyogni próbált és bölintott a fejével, mintha köszönni akarna... De aztán meglátta az ásító gödröt és nem nézett többet Hartay Jánosra.

Telt az idő. Elmúlt egy hét, — vagy egy esztendő? Szitakötőék házában akkoriban senkise törődött a kalendáriummal. Hogy megváltozott egyszerre az egész ház környéke! Elporlódott, elfakult, mint a sutba dobott madárkalitka, ha kiszökött belőle csicsergő kis lakója. A nap is bágyadtabban sütött, a kert is kicsinyesnek és kopárnak látszott, az emberek veszítettek a fontosságukból. A hatalmasan uralkodó nagyanyából sóhajtozó, csúnya öregasszony lett; az elegáns, szelíd apóból kedvetlen és szófukar vén naplopó; jártak-keltek, napról-napra öltözködtek és ebédeltek és egyikük sem tudta, mire való mindez.

Nina időközben megtanult két dolgot, aminek aztán éjjel-nappal nagy hasznát vette: megtanult sírni és imádkozni. Majd meddő buzgalommal, valóságos vizsgálóbírói buzgalommal, kutatni kezdte a nagy bajt előidéző okokat. Nyanya távirata, Király ötlete, hogy kocsin menjenek a következő állomásig, az ő saját makacssága, amellyel a gyermeket belevitte a záporba — mindezek a körülmények a vádpontok közt szerepel-

tek. Vádolta a bárónőt, vádolta Királyt, de leginkább önmagát. Csak Szitakötő apó iránt érzett gyöngédsége fokozódott a szerencsétlenség következtében: Nina hálás szívvel gondolt rá, hogy az öreg vissza akart fordulni a zápor elől. Ó, ha akkor szót fogad neki!

Azzal rótta le háláját vele szemben, hogy apót, egyedül csak őt, be-beszólitotta az elárvult gyermekszobába, ahol aztán ketten a gyermekbútorok, a képeskönyvek és viaszbabák között órákig szótlantul elüldögéltek. Az asszony néha leült a nyitott ruhaszekrény elé és némán rakosgatta a világos nyári ruhákat, a kopogó kis cipőket és szalmakalapokat. Sorba nézte valamennyit, hogy rendben vannak-e, nem tört-e rájuk a moly? Apó csendes köhéccseléssel nézte és csak néha szólalt meg halk hangon, mintha kápolnában volna.

— Hát a piros cipője hol van?

Az is ott volt; Nina gyöngéden simogatta végig a kezével, aztán odatartotta apónak, simogassa meg ő is.

Idővel mély gyökeret vert Nina lelkében a meggyőződés, hogy gyermeke vesztének ő az oka. Egyedül csak ő. Hiszen záporosőt tízet is kiállott életében Eta és éppen az az egy ölte meg, az az egy, a melybe az anyja makacssága vitte. Az Isten meg akarta büntetni valamiért. Talán azért, hogy oly keveset törődött a mások fájdalmával és oly nagyon örült a maga boldogságának. Hiszen boldogtalan anyák mindig voltak és ő sohasem gondolt velük. Csak most, mikor maga is társnője lett az elhagyott gyermekszobákban sírdogálóknak, most értette meg Niobe anyai fájdalmát.

Az ősszel Nina, aki pedig annakelőtte nem volt nagyon vallásos, kezdett sokat templomba járni.

Lelke jóideig hiába keresett valami nyugvópontot a földön és végül átengedte magát a vallás miszticizmusának, mely a támasznélkülieket delejes erővel vonzza körébe. Talán asszonyi természete is megnyilatkozott, mikor szükségét érezte annak, hogy meghunyászkodjék a túlhatalmas kéz előtt, mely feléje sujtott. Aztán egy nagy szőnyeg hímzése vette igénybe minden idejét; a szőnyeget a templom oltára elé szánta. Anyai szívének szent együgyűségében a dolgozóasztalnál átvirrasztott éjjeli órák árán akarta megnyerni az Ő pártfogását, akinek birodalmába gyermeke költözött.

Ismerősei, akik mostanában viszontlátták, megjedtek, hogy Nina mennyire megöregedett.

VII.

Szeptember havában történt, hogy Szitakötő apónak dolga akadt Budapesten. A bárónő gyakran szokta különböző megbízásokkal a fővárosba küldeni és az öreg ilyenkor nagyon gondosnak, szinte nőiesen gondosnak bizonyult. Ezúttal is reggel érkezett, délig lótot-futott, az esti vonattal pedig vissza akart megint utazni. Ebéd után már ellátott mindent, csak a karmantyúk dolgában akart még eljárni, mikor az utcán Hartayval találkozott.

A képviselő megállította és kezét fogott vele.

— Mit csinálsz itt, apó?

Az öreg eleintén meghökkent, de aztán eszébe jutott, hogy nincs már oka Hartayra haragudni. Az, akinek a birtokáért hadakoztak, nincs már többé és most bátran abbahagyhatják a haszontalan huzavonát.

— Ha ráérsz, — mondta Hartay — gyere egy fél-

órára hozzám. Itt lakom a szomszédban és szeretnék veled beszélni . .

Apó kelletlenül engedett a szelíd kényszernek, de titokban elhatározta, hogy erről a látogatásáról nem fog beszámolni a bárónőnek.

Csinos, diszkrét előkelőséggel berendezett lakás volt, amelybe lépett. Hartay leültette vendégét nagy karosszékébe és egy pohár édes spanyol bort tett eléje ; az öreg úr ugyan már régóta leszokott a borivásról, de utolsó betegsége óta orvosságnak iszogatta ezt a kontyalávalót.

— Mi újság odahaza ? — kérdezte később Hartay.

— Semmi különös . . .

Apó szeme megakadt a falon függő nagy festményen, mely Etát ábrázolta. Fénykép után készült ugyan, de apó a megszólalásig hűnek találta.

— Az idei terméstek jó volt ? — kérdezte Hartay.

— A gabona elég jól fizetett.

Jó ideig hallgatásba merültek, miközben az öreg egyre a kisleány képén legeltette szemét. Oly kitartóan nézte, hogy végre elhomályosodott a tekintete. Hartay ekkor hirtelen az íróasztalához lépett, kinyitotta egyik fiókját. A fiókból egy jókora papírskatulyát vett ki, azt odalökte apó elé.

— Nézd meg ezt ! — mondta elfordulva.

Az öreg elcsodálkozva nézett végig a képviselőn, aztán habozva fölemelte a skatulya tetejét. Egy szőkehajú nagy viaszbaba feküdt a skatulyában. Apó összerázkódott, mintha holttestre bukkant volna.

Hartay aztán szembe ült vendégével.

— Mikor utoljára láttam a kisleányt, — mondta fojtott hangon — megkérdeztem tőle, miféle aján-

dékot akar tőlem... Azt mondta, babát... Nagy, nagy babát — mutatta is a két kis karjával, milyen nagy legyen... Azt is mondta, hogy szőke haja legyen, olyan haja, hogy fésülni lehessen... A baba éppen aznap jött meg Budapestről, mikor ti elutaztatok. Ez elől a baba elől szöktetek meg eszeveszetten, pedig azt hiszem, Eta szívesen megvárta volna...

Hartay hangja inkább haragosan csengett, mint fájdalmasan.

— Valahányszor mostanában véletlenül rányitom a fiókot erre az elárvult jószágra, mindig eszembe jut, hogy még számon kell kérnem tőletek egyet-mást... A gyermekem életét nem keresem rajtatok, az Isten kezében volt, de a gyermekem szeretetét elloptátok tőlem...

Ez a beszéd irtóztatóan fölháborította apót... Maga sem tudta, mit akar, mikor fájdalmas haraggal a galamb-szívében felugrott a helyéről.

— Ezt ne mondd! Ezt ne mondd! — kiáltotta.

Megragadta a Hartay karját és szemébe nézett. Mikor pedig meglátta, hogy a képviselő két szeme könnyben úszik, szó nélkül megint leült a székére, két kezébe fogta öreg fejét és maga is keservesen sírt.

Nagyon sokáig ültek így, talán egy óráig is, szomorú gondolataikba merülten. Hartay szólalt meg először.

— Nem ér ez semmit, öregem! Ez az érzélgés nem ér fabatkát sem!

Bort töltött apó poharába, amit az egy hajtásra megivott.

— Mit csinál Nina? — kérdezte aztán a képviselő halkabban.

Apó elkeseredetten vállat vont.

— Mit csinálna? Emészti magát, éppen úgy, mint te... Olyan idegen lett hozzánk, alig ösmerék rá...

— Emészti magát, te pedig ölbetett kézzel nézed, öreg...

Apó meghökkenve tekintett Hartayra.

— Hát mit tehetek én, haszontalan öregember?

— Jól mondod: haszontalan öregember!

— Hát mit tegyek? — kérdezte apó, akit egy titkos gondolat lázba ejtett.

Hartay az öreg vállára tette kezét.

— Nem jutott még eszedbe, hogy Ninának vissza kellene jönnie hozzám?

Apó hevesen bólintott a fejével.

— Ez az! Igen — ez az!

De aztán, mintha megijedt volna a tulajdon bátorságától, szomorúan csóválta a fejét.

— De én nem tehetek semmit, fiam. Tudod, otthon senki sem vagyok...

— Sokat tehetsz, ha megteszed azt, amire kérlek... Vedd rá a feleségedet, küldje utazni Ninát... Nem hiszem, hogy ellenkezni fog, mert hiszen ő is belátja, Ninát el kell távolítani szomorú emlékeinek színhelyétől... Ha odalent, az Eta elárvult szobájában rátalál az őszi köd: rossz napok és még rosszabb esték fognak ráköszönteni... El kell vinni valami verőfényes vidékre... Délnek... Olaszországba... Menjetelek Velencébe!

— Azt hiszem, ezt nyélbe tudnám ütni, — mondta Szitakötő apó elgondolkozva. — És ha ott leszünk Velencében, akkor te —?

— Tedd meg azt, amire vállalkoztál, a többi már nem a te gondod...

Apó maga is azt gondolta, hogy jobb, ha nem terheli meg a lelkiismeretét túlságosan. Hanem azért egyszerre nagyon jókedvű lett, vidáman sétálgatott a szobában és maga töltött a borosüvegből. Aztán elkomolyodott megint, mert eszébe jutott valami.

— Teremtőm — a karmantyúk!

Egészen megfeledkezett a szűcsről. Sietve kapkodott a kalapja, meg a felöltője után, elszaladt. Az ajtóban még egyszer visszafordult:

— Megteszem, — mondta — ha addig élek is!

Odahaza óvatos körütekintéssel kezdte előkészíteni nyanyát. Első nap nem szólt semmit; csak második nap fogott hozzá az alattomos aknamunkához.

— Most, Budapesten jutott eszembe, — mondta a bárónőnek, — nincs is jobb búfelejtő az utazásnál... Az ember jár-ke, örökké fáradt, majd megsüketül a nagy lármától és miközben a poggyászát félti, meg a pincérekkel veszekszik, nem ér rá a bajával törődni... Nem jutott még eszedbe, hogy Ninácskának is jó volna utazni?

A bárónő azonban röviden visszaverte a támadást.

— Ninát utaztatni? Most? Micsoda ötlet ez megint!

Nagy szerencse, hogy apónak a döntő pillanatban váratlan segítsége érkezett. Király szomszédnak nagyon megtetszett az öregúr ötlete, amelyet aztán buzgó védelmébe vett. És az ő érvelése hathatósabbnak bizonyult apóénál.

— Magam is lekíváncozom megint az Adria mellé

és ha ellenükre nem volna, együtt tehetnék meg az utat . . .

Ez volt a döntő érv. Király szomszéd kalauzolása mellett a világ végéig is utaztatta volna a leányát Szitakötőné. Ha aztán útközben nagyon is meg találnának barátkozni egymással: annál jobb. A bárónő még mindig nem mondott le Nina kiházásításának tervéről.

Mikor már mindent elvégeztek maguk közt, kitűnt, hogy az elsősorban érdekelt fél, Nina, hallani sem akar az utazásról. Elmenjen és itt hagyjon mindent? A kis sírdombot künn a temetőben? A gazdátlan ruhákat és az elárvult babákat a gyermekszobában?

Nyanya nem vitatkozott vele. Egyszerűen kitűzte az elutazás napját és rendbe hozatta a Nina úti holmiját. Mikor elérkezett a nap, ráadta leányára az új utazóruhát és azt mondta neki: Az esti vonattal indultok. Nina kissé sírt ugyan, de nem nagyon ellenkezett. Alapjában véve közömbös volt előtte minden; az is, hogy otthon van-e, vagy másutt. Összezsókolgatta, megöleltette magát és vitette magát a vasútra. Az indulás pillanatában apó eltűnt a kísérei mellől. A táviró hivatalba sietett és a következő táviratot küldte Hartaynak:

«Ma este indulunk Fiumén át.»

VIII.

Mezők, városok, hegyek álmokképként vonultak el Ninának az éjjeli sírástól fáradt szeme előtt. Meglátta az Adriának ezüst ködbe borult szemhatárát és arcát megérintette a déli ég enyhe lehellete. Végül megpihenhetett a laguna-város mélabús csendjében.

Akinek fájdalma van, az jöjjön ide, a mosolyogva haldokló városba. Letűnt ifjúságukat gyászolják a pusztulásukban is kacér paloták és a lagunák fekete tükrén a hajdani boldog ragyogás emléke csillog. A sóhaj itt harmóniává lesz, a zokogás dallá és a fájdalom költészetté.

Ninát is csakhamar hatalmába kerítette az édes tunyaság, amely a déli égboltozat alatt meg szokta bénítani az északi ember idegeit. Egy pár napig jóformán gondolat és érzés nélkül járt-kelt apó karján a zeg-zugos utcákban, ült a piazza árkádjai alatt, nézte a Riván közeledő és távolodó bárkákat, hallgatta az idegen beszédet, a távoli zeneszót és a hajósok vonzatott kiáltását.

Az idegen színek lángoló zűrzavarából aztán egy kép domborodott ki, mely hatalmas erővel ragadta meg a fantáziáját: fogadalmi festmény volt a Giovanni e Paolo sekrestyéjében. A kép — alkalmasint valami bánatos szülő ajánlhatta föl — imádkozó gyermeket ábrázol, akit szálló angyal visz a karján. A szép, édesszájú génius halvány arcát szomorú gyöngédséggel hajtja a kezecskéit összekulcsoló gyermek fölé, akit hosszú szárnycsapásokkal visz a ködös magasságba, ahol fehér csillagok fénylenek. Valóban úgy volt-e, vagy csak Nina képzelte el, hogy a gyermek arca annyira emlékeztet valakire, akinek a nevét nem szokták ki ejteni Szitakötőék?

Egy este a Mercerián sétáltak hárman apóval és Királlyal. A Piazzán zene szólt és a Rialtó felől ezer mindkét nembeli naplopó vidáman összekapaszkodva, zsi bongva haladt a zene felé, mely vonzotta őket, mint a lámpafény a molyrajt. Valami sziporkázó ötvös-kirakat

előtt megállapodott a kis társaság. Nina egyszerre meghökkenve emelte fel fejét: szmokingos férfi ment el mellette a tolongásban, oly közel, hogy a könyökével horzsolta a karját. Eltűnt a tarka sokaságban, anélkül, hogy Nina megláthatta volna arcát. Az asszony egyszerre ideges lett és nyugtalan... Ő volt? Hát itt van? Vajjon miért jöhetett?

— Menjünk a térre — mondta. — Ott zene játszik..

Tudni akarta, jól látott-e és azért apót háromszor is végigsétáltatta a kávéházi asztaltábor mentén, de tízezer ember között egy ismerőst sem láttak.

Másnap Nina megint elment a Giovanni e Paoloba, még pedig szokása szerint egyedül. Elégé jól ismerte már a járást a zugutcákon végig és apó meg Király, akik észrevették, hogy az asszonynak bizonyos szomorú élvezete telik ezekben a magányos búcsújárásokban, nem erőszakolták rá kíséretüket, ők addig rendesen a fogadó olvasótermében forgatták a lapokat. Mikor a sekrestyés, aki már ismerte Ninát, magára hagyta a kép alatt álló imazsámolyon, az asszony egy keveset sírt, aztán szokása szerint átengedte magát gondolatainak. A nagy csapás óta, mely jó időre megsibbasztotta minden érzékét, mostanában kezdett megint eszmélni és gondolkozni és első érzése a rettenetes elhagyottság érzése volt. A tudat, hogy élete elhibázott és céltalan, most egyszerre ólomsúllyal nehezedett rá; körülnézett és csupa idegen embert látott a világon.

Idegen volt hozzá a két öreg szülője, kiket kötelességszerűen tisztelt és szeretett, de kik meg nem értették soha. És idegen volt hozzá az a lecsületes ember is, Király, aki megfélemlítette és kínzójává lett azzal az

örökös néma és mégis fenyegető kérdéssel, mely a nyelvén feküdt.

Nina most összerezzent. Halk léptek nyikorogtak mögötte a márványlapon, valaki aztán letérdelt a háta mögött az imázsámolyban. Az asszony két tenyerébe temette arcát és nem tekintett vissza, de azért hallotta, hogy az a valaki mélyen lélekezni mögötte.

És most meg is szólalt halk, mély férfihangon.

— Nina! Én vagyok... Ne ijedjen meg...

Most sem nézett vissza. Nem is válaszolt. Csak a szíve dobogott viharosan. Ő pedig tovább beszélt egészen közelhajolva az asszony füléhez.

— Azért jöttem ide, hogy bocsánatot kérjek magától... Az oltár előtt vagyok, de maga előtt hajtottam térdet... Egyszer megütöttem magát és ha így jóvátehetném, megégetném a jobbkezemet... Nem vagyok már az az ember, aki voltam és azt is tudom már, hogy milyen voltam akkor... Ha elhiszi, hogy szerettem a gyermekemet, akkor meg fog bocsátani...

Jó ideig hallgattak mind a ketten. Nina aztán felemelkedett a zsámolyról és Hartay felé fordult. Nyugodt arccal és csendes hangon mondta:

— Nem tudom, van-e valami megbocsátani valóm, de ha van, most megbocsátok.

Kimentek a térre, ahol a nap derülten sütött. Hartay arcán meglátszott, hogy akar még valamit mondani, de mikor a volt felesége szemébe tekintett, elhallgatott. A Márk-tér felé akartak menni, de szórakozottságukban eltévesztették az átjárót és csakhamar irányt veszelve bolyongtak a zsákutcák

labirintusában. Hartay végre megállított egy üres gondolat.

— Szálljon be, — mondta Ninának, — így hamarabb visszajut a fogadójába.

Megmondta a gondolásnak a fogadó nevét; az utolsó pillanatban azonban másképp határozott, maga is beugrott a bárkába és leült az asszony mellé.

Húsz evezőcsapásnyira se haladtak még a keskeny, sötét csatornában, mikor Hartay újra megszólalt.

— Még egy magyarázattal tartozom magának, Nina... Ezt más alkalommal és más formában akartam megmondani, dehát így is jó lesz!

Egy pillanatra elhallgatott, azután a gondolásra tekintve nyugodt arccal és halk hangon folytatta:

— Vegye tudomásul, hogy szerettem magát és amióta elhagyott, nem szüntem meg szeretni. Ha nem vetik föl a pénzkérdést és ha nem sebzik meg a hiúságomat: sohasem nyugodtam volna bele a válásba... De ez most mellékes... Amióta magamra vagyok hagyatva, nem élet az én életem és nem is lesz az többé, míg magát vissza nem nyertem. Ne szakítson félbe! Nem akarom, hogy vakon higgyen nekem; nagylelkűségétől nem fogadnám el azt, amit a szíve nem adhat nekem... Józan és becsületes ajánlatot teszek. Tűrje meg, hogy néha a közelében lehessek. Nem kell nyugtalankodnia, ezt a szót, hogy szeretem, ki sem fogom többet ejteni, míg arra fel nem hatalmaz. Azt akarom, ismerjen meg olyannak, amilyen vagyok. Vétetem maga ellen és boldog lennék, ha jóvá tehetném a hibámat... Most pedig ne válaszoljon semmit, elég értelmes vagyok, hogy a viselkedéséből is megértsem, mit határozott.

Nina nem is válaszolt, ami annál könnyebben esett neki, mert a gondola a következő pillanatban megállt a fogadó mellékbejáratánál.

— Isten áldja meg, Hartay.

Másnap nem látták egymást, ami bizonyára Hartayn múlott, aki távol tartotta magát a Márk-tértől, az idegenek állandó találkozóhelyétől. Harmadnapra Nina megint elment a Giovanni e Paolo-ba. Mikor kilépett a sekrestyéből, meglátta a volt urát; a Colleoni-szobor talpánál állott. Elhaladt mellette, lángvörös arccal és könnyű főhajtással fogadva a köszönését, aztán elmosolyodva állott meg. Hartay mellette termett.

— Bocsásson meg, — mondta Nina, — úgy talá-
lom, a mi mostani helyzetünk legalább is különös.

— Nem tagadom. Mikor itt álltam az előbb, magát várva, eszembe jutott diákkorom . . Emlékszik a vásárnapi misékre ?

Nina elkomolyodott és másra terelte a beszélgetést.

Az ilyenféle visszaemlékezések nem voltak az inyére. Aztán némi zavarba jöttek mind a ketten, mert azon vették észre magukat, hogy nem tudnak miről beszélni. A fogadó közelében Hartay elbúcsúzott az asszonytól, alkalmasint azért, hogy Király szomszéd, vagy más ismerőse ne lássa őket együtt. Nina alkalmasint megértette titkos szándékát, mert elkedvetlenedett.

— Ne vegye rossz néven, — mondta — ha arra kérem, szüntessük be az ilyen közös utakat. Ha nincs rá mód, hogy a világ szemeláttára beszélhessünk egymással, akkor az emberek hátamögött sem akarom . .

Nina kijelentésének az lett a következménye, hogy Hartay másnap megjelent a Quadri előtt, ahol

Szitakötő és Király szomszéd villásreggelijüket várták és kalapjával a kezében, udvariasan engedelmet kért, hogy hozzájuk telepedhessék.

Király szomszéd ezen annyira elámult, hogy kiejtette kezéből kanalát, Szitakötő apó pedig — aki titokban jól volt értesülve Hartaynak minden lépéséről: már kétízben is beszélt a képviselővel a Flóriáni előtt — ravasz módon meglepődött azon, «hogy egy kedves földijével találkozott».

Nina most már bele kezdett látni az öregúr kártyáiba. Mindazonáltal elég udvariasan, habár kissé tartózkodóan bánt Hartayval. A volt ura viszont pompásan értett hozzá, hogy helyzetük különös voltát elfeledtesse. Óvatosan került minden célzást, mely bánthatta volna Nina érzékenységet s attól is óvakodott, hogy az asszonnyal szemben udvarlóként szerepeljen. Inkább apóhoz intézte a szót, csak hébe-korba vonva bele Ninát a társalgásba.

Kétszer-háromszor voltak együtt villásreggelinél, egyszer aztán estebédnél is találkoztak. Tíz óra felé óriás tolongás támadt a téren és a kis társaság lesétált a Riva felé. Hartay az ott veszteglő gondolák csapatjából kikereste az ő Zepe barátját, midőn azonban apó és Király után nézett, úgy találta, hogy elvesztették egymást a sokadalomban. Ketten maradtak csak Ninával.

— Meg kell keresnünk apót — mondta az asszony.

— Nem fog rátalálni, csak a fogadóban . . .

— Menjünk hát oda !

— Tessék, szálljon be !

Erősködött, hogy két perc alatt elviheti gondolán,

gyalog pedig nagyot kellene kerülniök. Nina kissé habozott, de azután beszállt.

A Piazzetta, mint a fényárban úszó és zeneszótól harsogó óriás színpad, csakhamar elmaradt a hátuk mögött és gondolájuk a Canalazzo csendes palotasorai között szelte a fekete habokat. Mélységes csend volt körülöttük, csak a hullámok csobogtak halkan a hajó hasa alatt, valamelyik távoli sötét mellék-sikátorból pedig egy puha baritonhang éneke hallatszott.

Az asszony csak akkor szólalt meg, mikor megismerte a nagy híd sötét boltozatát, mely elsiklott a fejük felett.

— Hova megyünk? — kérdezte.

— Ahová akarja, Nina — szólta Hartay halkan.

Ez a rövid és közömbös párbeszéd egyszerre nagy jelentőséget nyert, midőn Nina apatikus hangon ismételte:

— Ahová akarom? De hová akarok én menni?

Aztán egyszerre felriadt apátiájából és úgy érezte, mintha a sötét laguna vakító fényességben ragyogna és mintha az éjjeli csendet süketítő harsogás váltaná fel. Pedig nem is történt semmi különös, csak a szíve dobogott viharosan, a keze pedig ijedten vergődött Hartay ujjainak szorításában.

A hold rávetette fényét a hosszú barázdára, melyet hajójuk a víztükroön szántott és a sötét lagunában ezer összefonódó és szétfutó tűzkígyót rajzolt. A gondolás, aki nem egy nászúton lévő fiatal párt látott már a Canalazzo éjjeli poézisétől érzékenyülni, ügyet sem vetett rá, midőn a bárkában ülő férfi most lassan rátette kezét az asszony vállára. Hartay szelíden

magához vonta Ninát és ő, miután egyideig sötét arccal tekintett maga elé, egyszerre felvetette szemét a csillagos égre, aztán egy halk sóhajtással, önfeledten a volt ura vállára hajtotta fejét. Lehúnyta a szemét és a nélkül, hogy helyzetén gondolkodott volna, átengette magát a kellemes érzésnek, mit a bárka egyenletesen ringó mozgása okozott neki. Ha rajta áll, egy örökkévalóságon át is elül így, lehúnyt szemmel és erősen dobogó szívvel, a saját asszonyi gyengeségének tudatában és mégis boldogan az enyhe, barna éjszakában

Feszült figyelemmel hallgatta, amit Hartay beszélt neki, de figyelmét nem annyira a szavak értelme, mint inkább a férfi hangjának csengése kötötte le.

— Újból kezdjük az életet — mondta Hartay. — Újból kezdjük, megokosodva és a magunk és egymás gyengéit ismerve... Elveszlek és elviszlek megint Pestre. Velem jössz, úgy-e?

Nina nem válaszolt, csak gyöngéden megszorította Hartay kezét. A férfi pedig tovább beszélt.

— Pesten fogunk lakni. A lakás már rendben van. Tavaly elkészítettem mindent, a fogadót, az ebédlőt, az öltözőszobádat — azóta mindig vártalak az üres lakásban... Öltözőszobádat az idén újra tapétáztattam, kék-fehérré...

— Kék-fehérré — ismételte Nina.

Nem jutott volna eszébe, hogy haza is kell mennie, ha Hartay a fogadó felé nem tereli a gondolatát. Az asszony feje csak akkor szédült el a nagy és gyors fordulattól, melyet sorsa vett, mikor Hartay karján felment a parti lépcsőn és szemébe világított a parti lámpás. Apóval és Királylyal a fogadó ajtajában talál-

koztak; mind a kettőnek a nyelvén egy-egy türelmetlen kérdés feküdt, de midőn a felemelt fővel, karonfogva közeledő pár arcába néztek, egyikük sem kérdezett semmit.

IX.

Király szomszéd másnap felkereste Hartayt a fogadójában. A látogató nagyon levertnek és zavartnak látszott és szokása szerint csak hosszas kerülgetés után tért rá látogatásának tulajdonképpeni céljára.

— Be fogod látni, hogy nagyon különös helyzetben vagyok, — mondta Hartaynak, — mert nem tudom most már, mihez tartsam magamat...

— Tökéletesen értelek — válaszolt Hartay — és ha nem előztél volna meg, magam kerestelek volna fel, hogy elmondhassam neked azt, amit tudnod kell... Oly régi és bizalmas barátja vagy a Szitakötő-családnak, hogy a te tanácsod nélkül semmit sem akarok tenni...

A fordulat, melyet Hartay a dolognak adott, meglepte Királyt; Hartay aztán elmondta barátjának, hogy megbékült Ninával és hogy újra egybe akarnak kelni.

— Meg vagyok róla győződve, — mondta aztán, — régóta sejtetted, hogy mi készül és titokban a kezemre is dolgoztál... Remélem, akkor is a segítségünkre leszel, ha majd szembe kell szállnunk a bárónó esetleges ellentállásával...

Király, aki tökéletesen belátta, hogy különben sem tehet ennél okosabbat: jó arccal beleharapott a savanyú almába. A szerelmes szerepéhez nem volt tehetsége, melankólikus megadással elvállalta tehát

a szerelmesek pártfogójának, a jószívű barátnek szerepét. Ilyen módon elterelte magáról a felsülés látszatát.

Mindazonáltal nem érezte már magát jól a lagúnák városában és harmadnapra bokros teendőire hivatkozván, hazautazott. Nina, aki némi lelkiismereti furdalást érzett, valahányszor a jó szomszéd arcába tekintett, megkönnyebbülten felsóhajtott. Négy nap múlva aztán maguk is hazafelé utaztak; elutazásukat sietteték nyanya erélyeshangú levelei. A levelekből kiértett, hogy Szitakötőné asszony rosszat sejt...

Ködös, őszi este volt, mikor Nina és apó újra átlépték házuk küszöbét. A bárónő el volt ragadtatva leánya egészséges színétől. De apónak is jót tett az utazás...

— Öltözzetek át — mondta nyanya, miután túlestek a szokásos kérdéseken. — Félóra múlva tálatatok.

Nina egy pillantást vetett a terített ebédlőasztalra.

— Még egy terítéket, mama... vendéget hoztunk!

— Királyt?

— Nem — Hartay Jánost...

Az illet nem lehet megérteni egyszeri hallásra.

— Kicsodát? — kérdezte nyanya.

— Hartay Jancsit... — magyarázta Nina nyugodtan. — Együtt tettük meg az utat... Most a fogadóba ment átöltözni, de félóra múlva itt lesz...

Hosszú szünet következett, amelyet a bárónő arra használt, hogy levegő után kapkodjon.

— Meghívtad azt az embert — az én házamba!? Őrülség!

Olyan dolog történt ekkor, amit a Szitakötő-család minden ismerőse huszonöt esztendőn át lehetet-

lennek tartott volna ... Nina és apó egy gyors pillantást váltottak, apó aztán kidüllesztette a mellét, kevélyen felemelte jóságos ősz fejét és minden egyes szót hangsúlyozván, harsány hangon mondta:

— Én hívtam meg Hartayt az én házámba és elvárom tőled, hogy szívesen lásd a vendégemet ...

Az öreg Párducz-kapitány olyan halálmegvetéssel állott ott, mint egykor a szentjánosi sáncon ... Csak a pilláját hunyorgatta kissé, nyanya villámló tekintetének hatása alatt, de ezt sem gyávaságból, hanem csak idegességből tette ...

Honnan vette apó a bátorságot, hogy ilyen hangon beszéljen a bárónővel? Hosszú ideig élvezett szabadsága edzette meg szívét? Vagy Nina sugallta belé a saját szívós akaraterejét? Nem tudom, de nem is kutatom. Megtörtént már, hogy felszántották az öreghegy szelíd lejtőjét és legelőjén évszázadokon át békés juhnyájak legelésztek. Aztán egyszerre megmozdult az öreghegy, dörgő tüzet okádva, pusztulást és rémületet terjesztve: ... Vulkán volt!

Meg kell jegyeznem, hogy apó, mikor a fentebbi szavakat elmondta, öklével ráütött az asztalra ...

Nyanyát annyira meglepte ez a váratlan vulkanikus kitörés, hogy jó ideig egyáltalában nem tudott mit válaszolni. Csak később csapta össze a két kezét, majd leült a diványra és álmélkodva mondta:

— No, ez mégis hallatlan!

Apó már ekkor eltűnt a szobából. Öltözni ment és hogy ne zavarják öltözés közben, magára zárta az ajtót. Nina azalatt csókokkal és könnyekkel árasztotta el édesanyja kezét.

— Igen, mama, kibékültünk Jancsival ... Megint

a felesége akarok lenni... Szeretem és ha most visszagondolok a multakra, úgy érzem, nagyon sokat szenvedtem és most megint boldog szeretnék lenni... Még fiatal vagyok... És mással nem lehetek boldog, csak vele...

Hiszen nyanya tulajdonképpen nagyon jól tudta mindezt. Elmondta neki Király szomszéd, aki aztán még egy estén át vitatkozott vele a szerelmesek érdekében, békítette, kapacitálta. És nyanya, aki már régebben is belátta, hogy Nina mostani élete nem egyéb lassú sorvadásnál, valahogyan már bele is nyugodott volna ilyen megoldásba, de ez a hirtelen megrohanás, főleg pedig apó kiabálása, most mégis dühbe hozta. Kifejezést adott volna ennek, ha az inas e pillanatban be nem jelenti Hartay urat. Nyanya tehát kénytelen volt a tervezett családi jelenetet későbbre halasztani.

— Eredj öltözködni, — mondta Ninának, — iszonyú kormos vagy... Majd én fogadom...

Nina elvonult, természetesen azonban csak a mellékszobáig, melynek ajtófüggönye mögül figyelemmel kísérhette a történőket. Hartay pedig belépett nyanyához. A képviselő meghatottnak látszott és szokása ellenére zavartnak. Hódoló alázattal és némi félelemmel közeledett nyanyához, akit jogász kora óta nem látott és akiről már hajmeresztő legendákat hallott. Modora jó benyomást tett a bárónőre. Ő nem látta vagy tíz esztendő óta a fiatalembert és a rokonszenves arcú és komoly modorú férfiben nem ismert rá arra a Hartayra, aki mint rosszmodorú és éretlen suhanc élt képzeletében.

Hartay bocsánatkéréssel kezdte az ismerkedést.

— Tudom, sok bajt és bánatot okoztam, nem

is mertem volna a szeme elé lépni, ha nem remélhetném, hogy a jövőben jóvátehetem hibámat... Szeretném, ha meggyőződnék róla, hogy méltóvá tudom magamat tenni jóakarataira...

Meglehet, hogy a képviselő merő számításból beszélt ilyen alázatos hangon, de bizonyos, hogy nyanyára hatással voltak a szavai.

— Hagyjuk ezt! — mondta szokatlan lágy hangon.

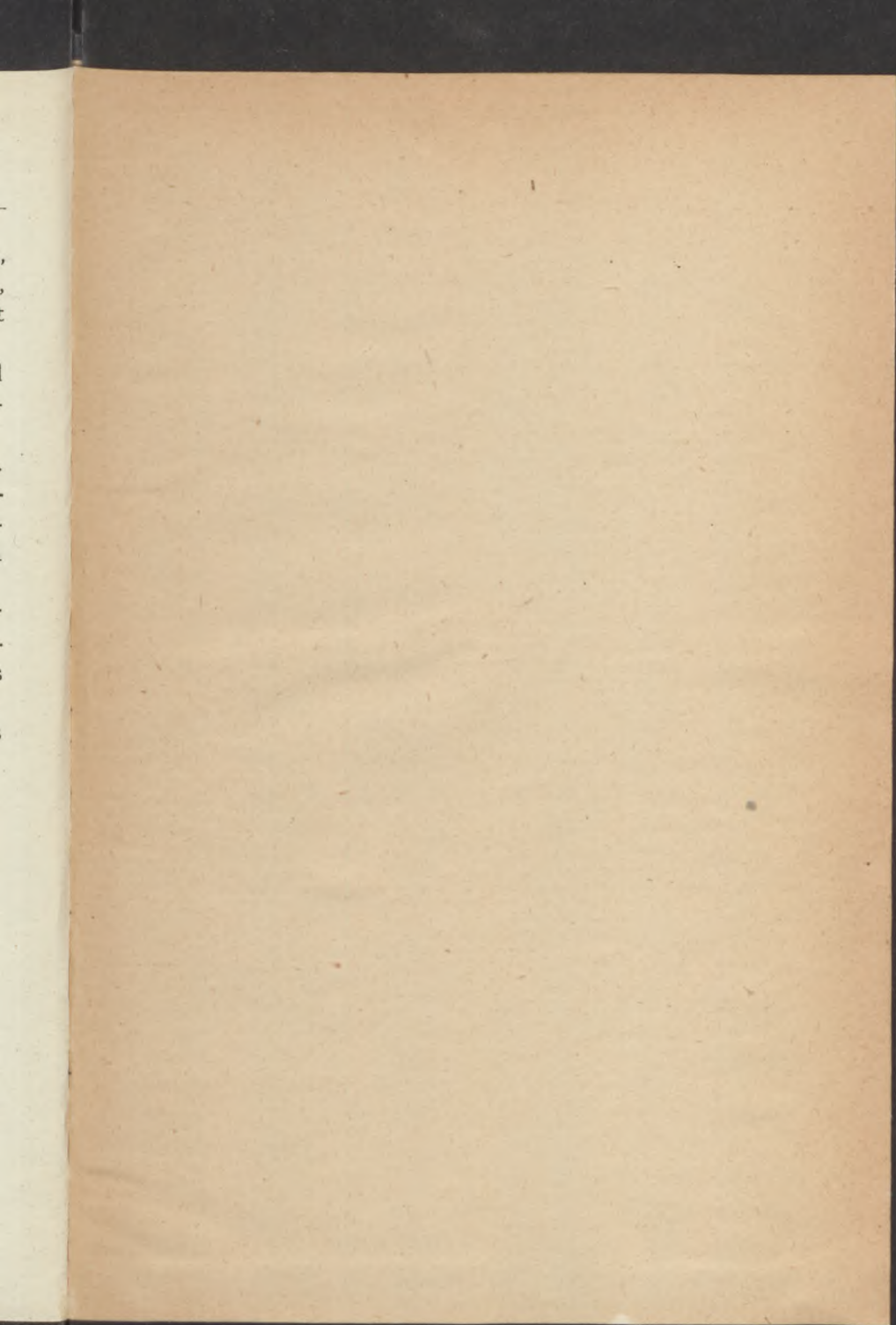
Valószínű egyébként, hogy a nyanya engedékenysége sem volt ment minden számítástól. Az ilyen kardos asszony alkalomadtán arról szeretné meggyőzni az embereket, hogy ő is jobb a hírénel.

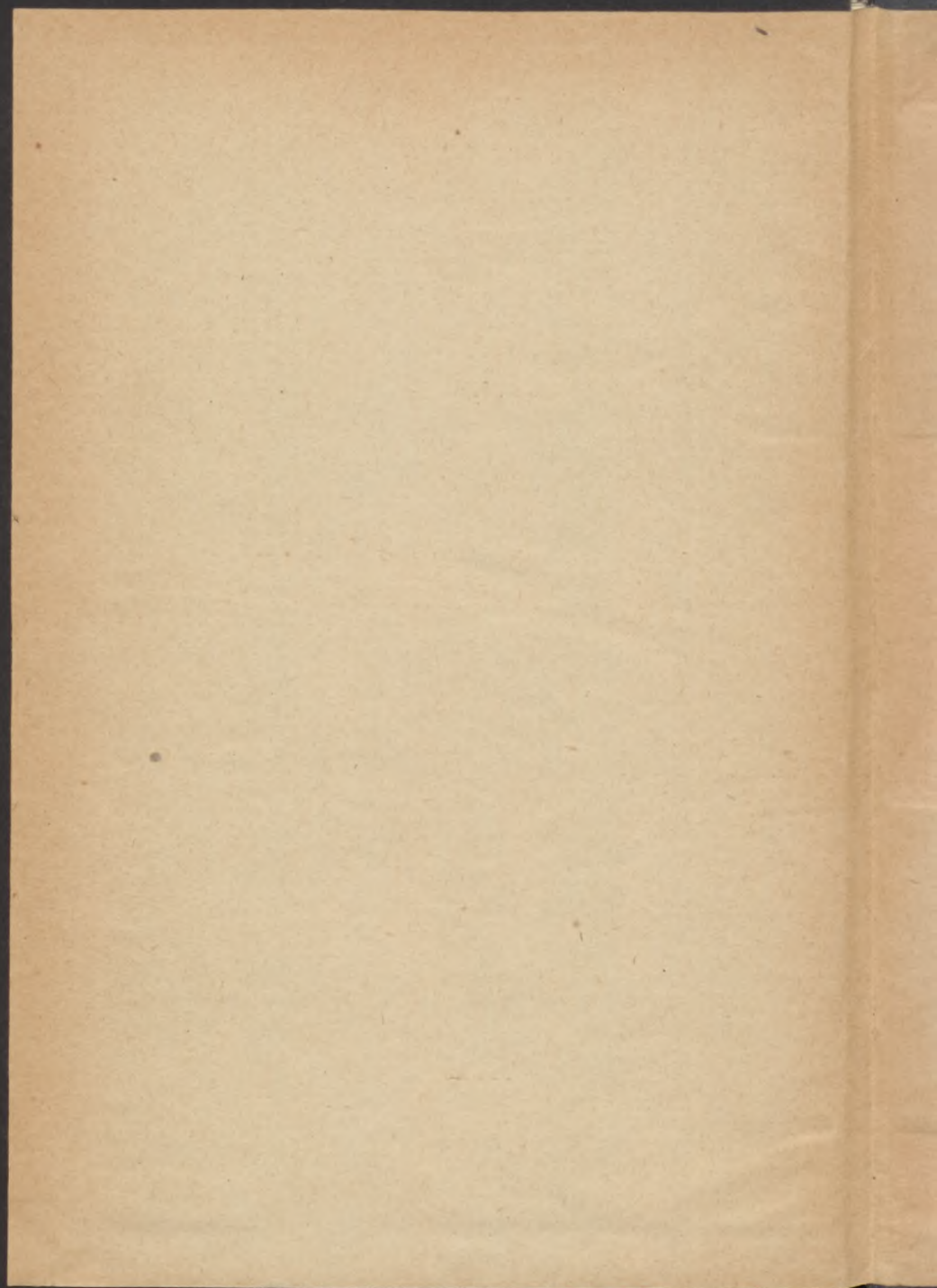
Nina megkönnyebbülten sóhajtott fel a függöny mögött, aztán lábujjhegyen elsompolygott a szobájába. Öltözködése jó sokáig tartott, az este csinos akart lenni, ami bizonyára nem vehető tőle rossznéven. Harminc perccel később belépett az ebédlőbe, a friss víztől rózsás arccal, pesti szabású, világos ruhában. Az ajtóban megállott egy pillanatra. A függőlámpa enyhe fényében nyanya, apó és Hartay barátságosan csevegve ültek együtt. A megterített, csillogó asztal felett a béke, az egyetértés és a családi boldogság szelid szelleme szállongott.

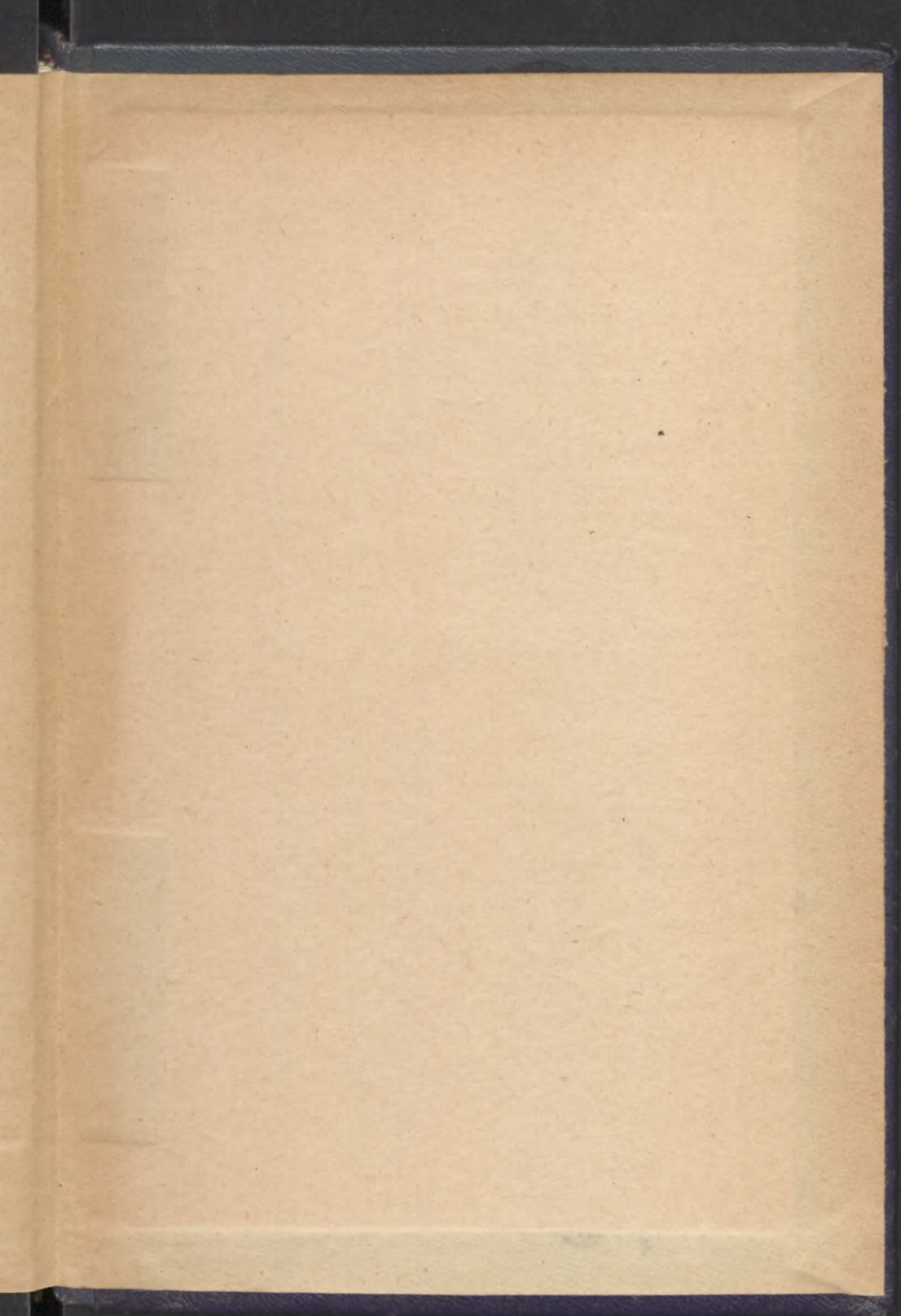
Nina egy pillanatra lehúnyta szemét, mintha széldülést érezne, aztán lángvörös arccal, könnyel a szemében sietett Hartay felé, aki felkelt székéről és feléje nyújtotta a két kezét.

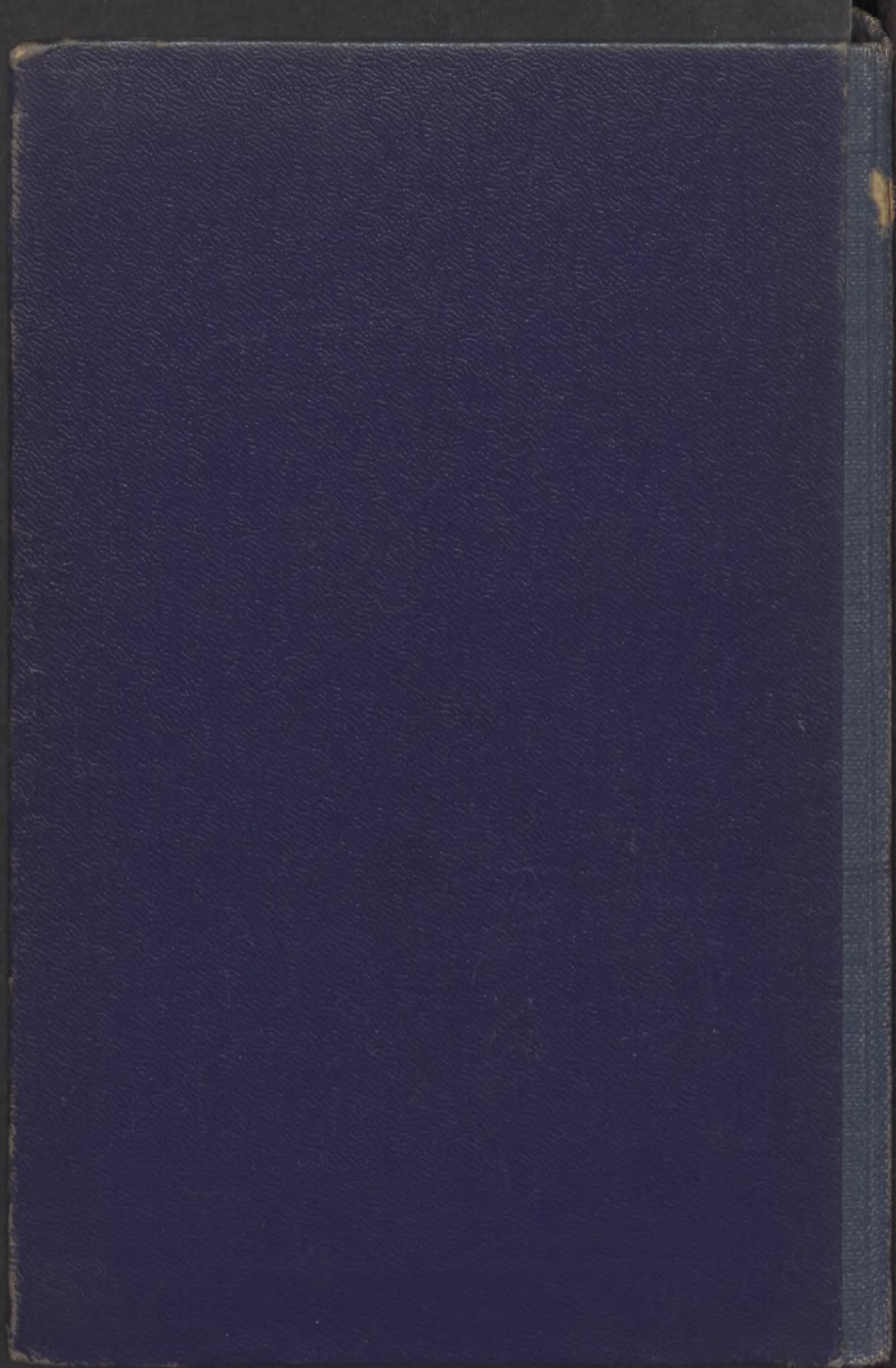
VÉGE.

HERCZEG
EÖTÖS
MÉNTRAI
VÁRA

APOLITIKUS
MÁSODIK
SZERELEM

